

JOVES DESMUNTANT EL PATRIARCAT PER UN MÓN LLIURE DE VIOLÈNCIES MASCLISTES

Proposta Metodològica

AUTORIA:

UNA INICIATIVA DE:

InteRedx
per una educació transformadora

FINANÇAT PER:

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya

Edita

Intered

Autores

Luisa María Ocaña Muñoz

Mar Maiques Díaz

Revisió de textos

Guillermo Aguado de la Obra

María Monjas Carro

Nines Alquezar

Traducció

Alba López

Diagramació

Yvonne Fuertes

Il·lustració

Samuel Coronado (@samuel.coronado7)

Leticia Navarro Navarro (Kena Prints)

ISBN

978-84-121198-1-7 diciembre de 2019, Madrid (España)

Coordina la publicació

Rosa López

Febrer de 2022, Barcelona, Catalunya.

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), amb càrrec del programa "Joves mobilitzats per una vida lliure de violències masclistes" amb número d'expedient ACC029/19/00012. La primera edició es va realitzar amb el suport de l'Agència Espanyola de Cooperació (AECID).

El contingut de la mateixa és responsabilitat exclusiva d'InteRed i la Plataforma Unitària Contra les Violències de Gènere (PUCVG), i no reflecteix, necessàriament, l'opinió de l'ACCD.

Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que es reconegui l'autoria i no es faci servir per a fins comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra.

AGRAÏMENTS

Des d'InteRed volem agrair la col·laboració de totes les persones i entitats col·laboradores què van participar i compartir els seus sabers i les seves experiències.

Gràcies a totes per les aportacions: Amaranta, Remei, Itsasne, Quico, Maria i Míriam; i a les seves entitats, Gogara, Luciferases, Cúrcuma i PUCVG.

ÍNDEX

1	Recomanacions per a l'ús de la guia	6
2	Introducció	8
	a. Antecedents: D'on ve aquesta guia?	9
	b. Justificació: Per què i per a què aquesta guia?	14
3	L'arbre de l'aprenentatge	16
	 I. Fonamentació pedagògica	18
	a. Definició	19
	b. Perspectives: les llavors que anem a sembrar	19
	 II. Metodologia	32
	a. Definició	33
	b. Enfocament socioafectiu	33
	 III. Recursos Didàctics	37
	a. Definició	38
	b. Activitats per la prevenció de violències masclistes	38
	1. Provenió	40
	2. Violències	54
	3. Masculinitats	59
	4. Apoderament de les dones	63
	 IV. Fruits de la transformació no violenta	66
4	Bibliografia	71
5	Pràctiques Inspiradores	74

A large, stylized tree with many leaves is the background of the page. The tree is light purple and has a thick, gnarled trunk. The leaves are small and oval-shaped. The tree is set against a light purple background with a large, faint circular arc behind it. There are also some small, four-pointed star-like shapes scattered around the tree.

1

RECOMANACIONS PER A L'ÚS DE LA GUIA

1 RECOMANACIONS PER A L'ÚS DE LA GUIA

Aquesta publicació és una guia pràctica, dirigida a persones de l'àmbit educatiu en general, professorat, educadors i educadores, que treballin o vulguin treballar amb joves en prevenció de violències masclistes. El seu objectiu és oferir eines, teòriques i pràctiques, per portar a terme processos educatius per prevenció i erradicació de violències masclistes. Recomanem que abans de portar-la a la pràctica, passeu per la pròpia vivència emocions, reflexions, continguts i activitats que proposa.

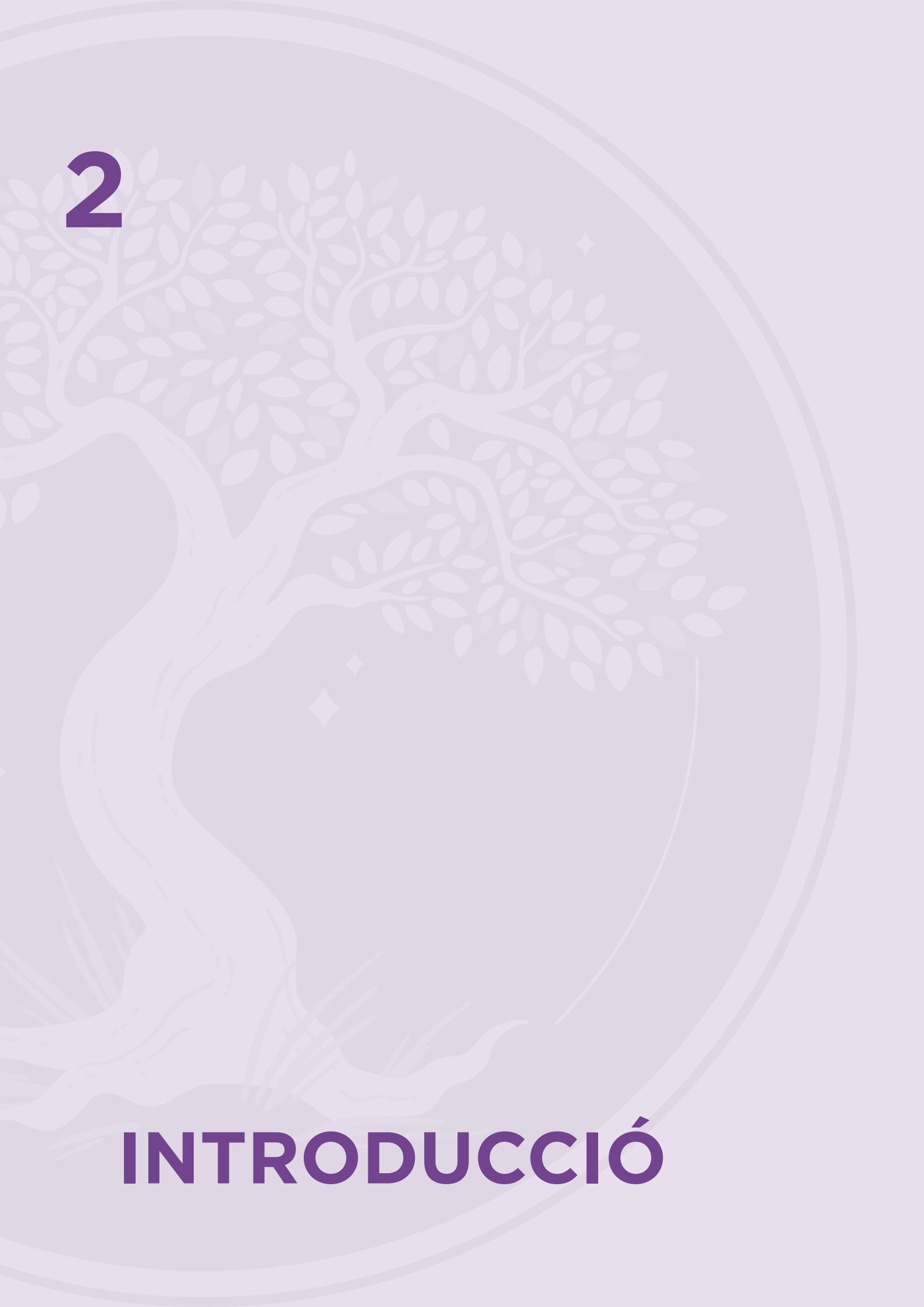
Aquest document integra el treball conjunt i participatiu de diverses organitzacions, amb trajectòries reconegudes i confluents en el treball amb els i les joves en prevenció de violències masclistes, una perspectiva comú des de la coeducació, així com reflexions i pràctiques compartides que han nodrit i enriquit la proposta inicial.

Hem assolit el repte d'elaborar-la en un context condicionat per la pandèmia que ens ha ofert l'oportunitat de reinventar-la i adequar-la, d'incorporar propostes adaptades a un escenari on la presencialitat ha quedat substituïda -o parcialment relegada- per la tecnologia i la virtualitat a la qual ens hem vist obligades, un repte que ofereix limitacions i dificultats, però també nous aprenentatges i oportunitats.

Fruit de la trajectòria de les entitats que han col·laborat en la seva elaboració, i des del tarannà de cada una de les participants, a les que agraïm la generositat, la paciència i l'entrega, oferim aquesta guia.

En definitiva, posem a les teves mans un document viu que té com a objectiu últim acompanyar als i les joves, protagonistes fonamentals en la transformació de les violències masclistes, en els seus processos de mobilització i incidència, en les seves capacitats i agència, per, entre tots i totes, fer de l'horitzó de vides lliures de violències masclistes una realitat. T'encoratgem a sumar-te!

2

INTRODUCCIÓ

2 INTRODUCCIÓ

a Antecedents: D'on ve aquesta guia?

La Plataforma Unitària Contra les Violències de Gènere (PUCVG), i la Fundació InteRed executen des de fa anys intervencions en l'àmbit educatiu per a l'erradicació de les violències masclistes en entorns educatius com la [XAJI, Xarxa Activa de Jovent per la igualtat](#), impulsada des de la [Plataforma Unitària Contra les Violències de Gènere \(PUCVG\)](#) i les accions de la [Campanya "Toca Igualtat"](#), impulsada per [InteRed](#).

Des d'aquest marc d'acció, proposem conjuntament aquesta **guia pel treball amb els i les joves** entre els 12 i els 18 anys per intervencions en clau de procés, incorporant l'experiència d'organitzacions que formen part de la PUCVG i participen de la XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la igualtat), amb **l'objectiu** de formar persones joves capaces de promoure la igualtat de gènere, detectar episodis de violència en el seu propi entorn educatiu i finalment que aquests joves esdevinguin referents i agents actius per la transformació social. La XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la igualtat) és un projecte coordinat per la PUCVG en agrupació amb diferents entitats professionals.

Aquesta trajectòria conjunta es veu reflectida en el camí de cada organització participant, i per això volem aturar-nos un moment per presentar les organitzacions que compartim aquest camí entorn de la prevenció i erradicació de violències masclistes amb joves:

CÚRCUMA

CÚRCUMA és una cooperativa que treballa des d'una perspectiva feminista, comunitària i amb una mirada interseccional i intercultural. A Cúrcuma facilitem processos de presa de consciència al voltant de les múltiples identitats, desitjos i maneres de fer, acollint la diversitat com a riquesa i la creativitat com a motor de creixement. Volem transformar les violències masclistes per construir relacions més lliures i igualitàries, afavorint l'autogestió, el benestar i la responsabilitat d'individus i de grups. Potenciem activament la creativitat, l'horitzontalitat i la participació, estils orientats a construir i créixer de forma conjunta amb les comunitats dels nostres entorns.

Actuem des de tres àrees d'intervenció: àrea d'acompanyament de grups, des de la que oferim processos de facilitació i acompanyament, l'àrea de coeducació, des de la que busquem inserir el paradigma de la coeducació a les aules, que dediquem part dels nostres esforços en treballar violències masclistes i assetjament escolar a centres de primària i secundària arreu de Catalunya. I per últim, l'àrea de prevenció de les violències masclistes. Des d'aquestes àrees oferim diversos tallers i formacions sobre violències masclistes, LGTBIQ+fòbia, masculinitats i violències sexuals, també tallers d'interculturalitat i gènere a través de la metodologia del Teatre de les Oprimides, i el servei de Punts Liles de la mà de formacions i tallers sobre violències masclistes en espais d'oci nocturn.

GOGARA és una entitat feminista amb mirada interseccional que pretén contribuir a la construcció

d'una societat més justa i plaent. Entre d'altres, ofereix tallers, formacions i conta contes al voltant de l'educació sexual, la coeducació i les violències masclistes i desenvolupa metodologies que incorporen els principis de la pedagogia de Paulo Freire i de la pedagogia popular. Distanciant-se del mètode educatiu acadèmic tradicional on l'aprenentatge de continguts és una experiència passiva desproveïda de responsabilitat, aposta per formes participatives dirigides a l'apoderament, la conscienciació i la sensibilització del grup, partint de situacions, coneixements i motivacions de les persones que integren el grup, fomentant la construcció col·lectiva del coneixement, aprenent fent, descobrint què sentim i fent servir una didàctica que faciliti la dinàmica, la participació i la diversió.

LUCIFERASES

L'associació **LUCIFERASES**, procura que ciència i feminismes vagin junts per transformar-la i convertir-la en la ciència de la qual voldríem haver après. Luciferases treballa per aconseguir la participació activa i la dinamització dels grups com a alternativa per assolir certs coneixements que posen en pràctica a través de tallers -entre d'altres, destinats a persones joves i adultes- en àmbits com Gènere i Ciència i Ciència i Societat que permeten visibilitzar el biaix de gènere en ciència o debatre sobre què és biològic o cultural, abordant temàtiques com l'amor, comportament i cervell i gènere.

La **PLATAFORMA UNITÀRIA CONTRA LES VIOLÈNCIES DE GÈNERE (PUCVG)** impulsa i dona suport al conjunt del moviment social que lluita pels drets i la llibertat de les dones, per erradicar les violències masclistes.

Des del teixit social i la ciutadania promou el treball en xarxa, compartim, intercanviem idees, experiències i bones pràctiques, per aconseguir-ho. Emprenem a nivell local, autonòmic, estatal i internacional diferents accions i projectes de prevenció, sensibilització, incidència i cooperació, amb les entitats i persones que formen part del moviment i que aporten la seva expertesa per dur-los a terme, contribuint a la consecució dels objectius que ens marquem en cada etapa. Canalitzem les demandes de necessitats de les dones per que es transformin en mesures i polítiques públiques i vetllem pel seu compliment.

La **PUCVG vol aconseguir una societat lliure de violència vers les dones**, contribuint al canvi cap a una societat solidària i equitativa, amb igualtats de drets reals, respectuosa en les diversitats, sense discriminacions, on sigui impensable el domini dels homes sobre les dones.

La **PUCVG vol ser referent i liderar**, tant en el moviment social, com en la ciutadania i a les institucions, les estratègies que totes juntes acordem **per acabar amb les relacions patriarcales imperants en tots els àmbits vitals**.

La Plataforma unitària contra les violències de gènere, és una entitat sense afany de lucre que treballa des de fa 16 anys amb l'objectiu d'aglutinar totes aquelles persones que des de diferents sensibilitats volen erradicar la violència vers les dones de la nostra societat. Amb la voluntat de canviar aquest món, emprenem periòdicament diferents activitats i projectes per dur a terme la tasca de sensibilitzar la ciutadania respecte a la problemàtica social que suposa la violència vers les dones i alhora, exigir recursos a les diferents administracions per fer desaparèixer aquesta realitat social i estructural que pateixen les dones en el nostre país i a tot el món.

INTERED treballa per una educació per a la transformació social que generi participació activa i compromesa amb totes les persones, a favor de la justícia, l'equitat de gènere i la sostenibilitat ambiental. En col·laboració amb comunitats educatives, autoritats educatives, organitzacions socials (especialment de dones), i amb persones i col·lectius que tenen més vulnerat el seu dret a l'educació i actuant en xarxa amb entitats com la PUCVG.

D'aquest treball en xarxa, neix el programa **"Joves mobilitzats per una vida lliure de violències masclistes"**, programa que es proposa contribuir a construir ciutadania global compromesa amb la justícia social i igualitària, que garanteixi entorns educatius lliures de violències masclistes i amb suport de l'Agència Catalana de Cooperació i Desenvolupament (ACCD).

La base d'aquesta proposta metodològica neix de la col·laboració entre InteRed i l'ONG Colombiana Otra Escuela, que recull la guia **"Jóvenes Desmontando el Patriarcado"**, revisada i adaptada a pràctiques i experiències pròpies de les entitats participants en la seva elaboració i al nostre context actual, marcat per una pandèmia que ens ha obligat a repensar les nostres pràctiques.

Així, hem compartit espais de construcció col·lectiva, enriquits amb processos formatius com el Laboratori de Metodologies Creatives per a l'emancipació, on **Otra Escuela** va facilitar l'espai per compartir eines, recursos, reflexions i reptes des d'experiències vivencials per facilitar espais formatius i acompanyament en la virtualitat, tot un repte que afrontem i incorporem com a innovació i valor afegit.

OTRA ESCUELA, des de la seva conformació ha focalitzat el seu treball en la construcció de Cultures i Pedagogies de Pau. La seva mirada ens permet contribuir a trencar amb la dinàmica eurocèntrica de la colonialitat del saber (Lander, 2000), segons la qual el coneixement vàlid es produeix a Europa i s'exporta cap al sud global, invalidant o expropiant el que produeix el Sud. Incorporem així una mirada des del Sud que permet reconèixer i compartir coneixements, sabers i pràctiques i teixir ponts de diàleg horitzontal.

El resultat del procés de treball conjunt i participatiu queda recollit en aquesta guia d'**estratègia d'intervenció amb joves**, a disposició de totes aquelles entitats i centres educatius interessats a iniciar o enfortir processos similars, oferint eines per dinamitzar, donar suport, seguiment i acompanyament a grups de joves, recollint trets rellevants de les experiències de les organitzacions participants. La seva aplicabilitat es fa extensible a altres espais educatius i al context virtual, així com fàcilment adaptable a altres entorns educatius i sociocomunitaris que procurin entorns lliures de violències.

b Justificació: Per què i per a què aquesta guia?

Generar Ciutadania Global Crítica i compromesa amb un món lliure de violències masclistes, amb els i les joves com a població protagonista, és l'objectiu del programa **"Joves mobilitzats per una vida lliure de violències masclistes"** que la PUCVG i InteRed desenvolupen conjuntament, tal com hem assenyalat a en exposar d'on ve aquesta guia. Cal afegir que facilitar l'accés i apropiació de metodologies és una de les estratègies d'acció que contempla el programa i que plasmem en la publicació.

Així, amb aquesta publicació, ens proposem facilitar l'acció d'educadors/es, facilitadors/es, professorat i altres agents socials, a través de:

1

Eines que permetin apropiar-nos de la metodologia proposada, partint de les bases metodològiques i conceptuals que hem fet, nodrint-nos d'enfocaments comuns, com l'enfocament sòcioafectiu, caracteritzat per passar l'aprenentatge pel cos i les emocions, propiciant la reflexió individual i col·lectiva i que situa la vivència i les emocions al centre i incentivant propostes d'acció transformadores a l'entorn local proper.

2

Un **qüestionament del sistema patriarcal**, partint de les pròpies vivències, per aprofundir en la construcció de noves identitats, com a base de les desigualtats de gènere i les violències contra les dones.

3

Posar a l'abast dels joves i les joves **mecanismes per enfortir les seves capacitats**, les seves habilitats de comunicació i accionar polític per generar grups de joves autònoms i sostenibles més enllà de les intervencions.

L'acció dels educadors i educadores, professorat i altres professionals vinculats a l'àmbit educatiu és, com hem esmentat, una acció que proposem des de l'acompanyament.

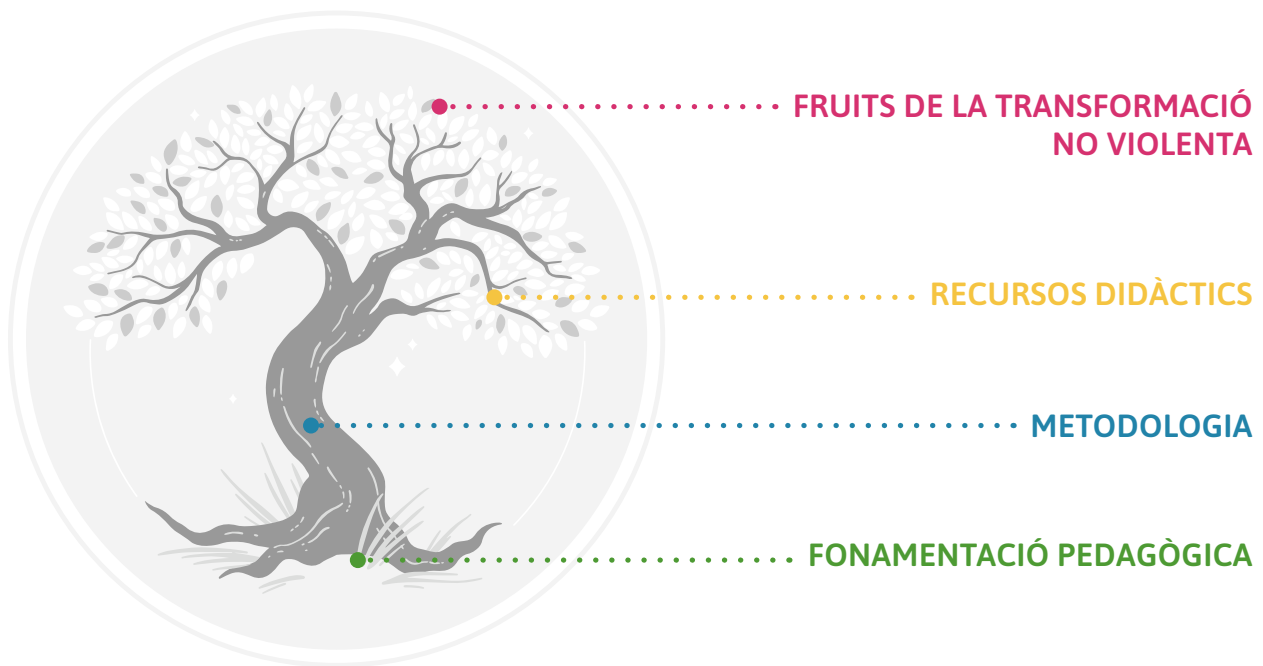
3

L'ARBRE DE L'APRENTATGE

3 L'ARBRE DE L'APRENTATGE

A qualsevol procés educatiu intervenen tres conceptes que es conjuguen i relacionen entre si: la pedagogia, la metodologia i la didàctica. La pedagogia recull els principis de l'acte educatiu, la metodologia els moments d'aquest acte i la didàctica les tècniques. La didàctica, freqüentment, ocupa la nostra atenció: concentrem esforços i recursos en recollir i aplicar activitats, dinàmiques i exercicis, com si els processos formatius s'estructuressin amb llistats d'activitats o caixes d'eines, desproveïdes de creativitat i reflexió sobre el sentit de l'aprenentatge, els continguts i com ser conseqüent amb la posada en pràctica del procés de formació.

Pedagogia, metodologia i didàctica són fonamentals en l'acte d'educar. Expliquem aquesta relació amb la metàfora de l'arbre de l'aprenentatge, on totes les components es relacionen entre si i procuren l'equilibri. Els continguts són importants, però també la coherència de tècniques, mètodes i recursos que participen en el procés socioeducatiu proposat.

A large, stylized tree with many leaves is the background of the page. The tree is light green and has a thick, gnarled trunk. The leaves are small and oval-shaped. The tree is set against a light green background with a large, faint circular arc behind it.

3.1

FONAMENTACIÓ PEDAGÒGICA

FONAMENTACIÓ PEDAGÒGICA

a Definició

Fent servir la metàfora de l'arbre, la pedagogia seria la llavor, el punt de partida. Abans de sembrar, cal preguntar-se quin tipus d'arbre volem, per escollir la llavor adient. Encara que sembli obvi, quan emprenem un procés formatiu, hem de preguntar-nos què volem veure créixer en el procés i què volem collir. O, dit d'una altra manera, quins són els continguts i els valors que volem transmetre, construir i reforçar en el procés.

La llavor (és a dir, la pedagogia) ha d'anar carregada de tots els components que defineixen el nostre horitzó educatiu. La nostra intenció com educadors/es és fomentar el bon tracte, l'equitat i la prevenció de les violències masclistes entre els i les joves, i per això necessitarem pedagogies coherents amb aquest objectiu i que emmarquin la metodologia (tronc) i la didàctica (branques).

Entenem la pedagogia, doncs, com el saber que dona compte reflexivament de l'acte d'educar (ensenyament i aprenentatge). És a dir: la pedagogia és la reflexió, la investigació i la cerca de sentit, i els i les pedagogues qui reflexionen sobre l'educació i sobre les seves pràctiques educatives. En aquest acte reflexiu, hem de sentir, pensar i proposar al voltant de:

- Per a què educar
- Els continguts de l'acte educatiu
- La seqüència d'aquests continguts
- El com educar
- Els recursos a utilitzar i
- La valoració de tots els subjectes involucrats.

b Perspectives: les llavors que anem a sembrar

Apostar per una educació transformadora on els i les joves puguin arribar a ser agents en la prevenció de violències masclistes

requereix uns fonaments pedagògics sòlids i coherents amb el nostre objectiu.

La base d'aquests fonaments és qüestionar el model d'educació androcèntric i heterosexista vigent. Les llavors que sembrarem per a dotar de sentit el nostre procés reflexiu i creatiu d'educar als i les joves en la prevenció de violències masclistes són:

1

Pedagogies feministes i coeducació

Apostem per la Coeducació entenent-la com a model educatiu que promou la transformació social i global, sent els feminismes, un dels marcs de referència. Reconeixem el feminisme com una font d'inspiració, referint-nos a les propostes i corrents educatives que es defineixen a si mateixes com a feministes; també a les aportacions, sovint invisibilitzades, de les dones al llarg de la història de la pedagogia.

La instauració dels sistemes de gènere en les diverses societats al llarg de la història, es va veure fortament secundada per les construccions filosòfiques sobre el fet de ser dona i per les reflexions i les pràctiques educatives que sustentaven l'estructural subordinació de les dones per la seva condició biològica.

A mitjans dels anys noranta les teòriques feministes van evidenciar que el model pedagògic dominant tenia un caràcter androcèntric (Subirats, 1994) i que l'escola continuava sent un espai privilegiat per a mantenir la subordinació de les dones: tant el professorat com l'estructura i l'organització escolar, tendien a reproduir la transmissió de les jerarquies sexuals de manera explícita i implícita (el que es va anomenar el currículum ocult). Van plantejar llavors la proposta coeducativa amb enfocaments, models i principis pedagògics que superaven la reproducció sexista del món: transmetre a les generacions en formació una actitud crítica respecte a la reproducció de les formes socioculturals patriarcals, integrar les experiències de les dones en els continguts i les pràctiques educatives, revisar el llenguatge androcèntric que s'utilitza quotidianament, revisar l'organització d'espais i mobiliari, fer anàlisis de gènere sobre els mètodes didàctics que es trien, els llibres de text i els materials de suport que se seleccionen, qüestionar la forma en què s'estableixen les relacions amb la

comunitat educativa, els criteris que s'utilitzen per a determinar el que es considera correcte i incorrecte de les conductes individuals i col·lectives, la permissivitat de les conductes violentes, etc.

Conscients que l'educació és sempre una acció política, **entenem la Coeducació com el model educatiu del qual són els feminismes el seu marc polític. Qüestiona i desmunta el sistema androcèntric i heteropatriarcal en què normalment s'educa avui dia.** Entenem que la Coeducació promou la crítica i l'apoderament individual i col·lectiu cap a l'acció transformadora de les estructures de poder patriarcal, integra la gestió del conflicte i les relacions de bon tracte enfront de naturalització de les violències masclistes, i aprofita i celebra les diferències com a força creativa per a enriquir la nostra visió cap a la justícia i l'equitat.

Les quatre dimensions o eixos de treball on posem l'atenció són:

a. Posar en el centre la cura de les persones i del planeta. Les cures, tradicionalment imposades sobre les dones, malgrat son imprescindibles per al manteniment de la vida, són habitualment relegades dels currículums. Proposem una **Pedagogia de les cures amb mirada eco feminista orientada a la sostenibilitat de la vida** i no al servei de la producció i l'acumulació de capital. Una pedagogia que denuncia i transforma l'actual crisi de les cures amb les seves cadenes globals, la seva organització social per sexes i els seus deutes de cures, evitant perpetuar normes, valors, maneres de pensar i estructures socials que neguen la inter i eco dependència i generen desigualtats, pobresa i violències, afrontant de manera pacífica i creativa els conflictes que genera la defensa de les cures sobre altres interessos.

b. Promovent i celebrant la riquesa de la diversitat d'identitats com a font de possibilitat transformadora i creativa, repensant les identitats hegemòniques imposades per l'heteropatriarcat respecte a sexe, ètnia, classe, edat, orientació i identitat sexual, diversitat funcional, etc., respectant i mostrant la riquesa de

la diversitat d'identitats existents com un valor en positiu, generant espais i contextos educatius segurs i respectuosos amb la diversitat, on les persones es posicionin de manera explícita a favor de la diversitat com un guany per a tota la societat i buscant la igualtat de drets i oportunitats per a totes i tots.

C. Promovent una educació afectiva-sexual de qualitat que motivi un pensament crític i acompanyi a les persones perquè s'expressin amb els seus cossos i les seves ments de manera lliure i autònoma, on les relacions afectiu sexuals siguin una font de benestar i no mecanismes generadors de desigualtats i violències. Això suposa promoure la corresponsabilitat en l'àmbit de les cures, els afectes i la sexualitat, el respecte davant els desitjos de l'altre o l'altra, practicant l'escolta emocional activa i corresponsabilitzant-se a l'hora de prendre decisions que es vinculin amb el terreny afectiu sexual que comparteixen.

d. Prevenint les violències masclistes, conseqüència directa dels punts anteriors, mostrant tolerància zero davant qualsevol classe de violència, deslegitimant el masclisme i qualsevol tipus de violència contra les dones com a patrons vàlids de comportament i resolució de conflictes, i fomentar el bon tracte i l'equitat en tots els aspectes de la vida. A l'hora de contribuir a la prevenció de les violències masclistes són eixos claus del treball amb joves:

Contribuir a una **visió positiva de valors tradicionalment femenins**, com la tendresa, el diàleg, promovent la capacitat d'empatia entre els i les joves, perquè assimilin les cures de les i els altres com un valor positiu.

Mostrar la diversitat de maneres de ser persones, de manera que cada una experimenti el que és positiu de la diversitat d'identitats.

Visibilitzar com qualsevol petit maltractament és un gran maltractament, incorporant en els espais educatius una **TOLERÀNCIA ZERO enfront de la violència**. És clau la ruptura de silencis còmplices enfront de situacions de violència.

Prioritzar la ruptura del vincle entre masculinitat i violència:

- Col·locant les emocions i les cures en el centre.
- Traslladant l'enfocament dels homes com a possibles violents als homes com a possibles cuidadors.
- Reforçant homes cuidadors com a referents.

Visibilitzar i normalitzar la diversitat d'orientacions i identitats sexuals exposant els seus mons afectius i tasques quotidianes, de manera que es faci òbvia la similitud bàsica de tots els éssers humans. És important no tractar l'homosexualitat per separat, com a excepcional, sinó com una pràctica més dins de les possibles pràctiques afectives sexuals.

Reforçar a les dones dos aspectes clau: l'autoestima i l'autonomia, enfortint les seves habilitats per a aprendre a establir límits i a cuidar-se a si mateixes; construint la seva identitat pròpia lluny del concepte "tot per amor" i "tot pels i les altres".

Noies i nois han de descobrir el **gaudi dels seus cossos des del respecte**, han de ser capaços de posar-li nom als seus sentiments, identificar-los, i expressar-los sense por. **La sexualitat ha de ser sinònim de benestar i confiança**, ja que les relacions de poder en les relacions afectiu-sexuals continuen estant molt presents i ocultes sota el miratge de la igualtat ja aconseguida.

Entendre que la igualtat no significa ser com tradicionalment han estat els homes, reflexionant de manera crítica amb les adolescents sobre la igualtat en què i per què?, de manera que **les noies defineixen el món des de les seves necessitats i interessos**, ni sent éssers per als altres ni definint els seus desitjos des de punts de vista masculins imposats.

Fomentar una corresponsabilitat integral en la parella: domèstica, sentimental i sexual, entesa des del reconeixement i exercici de gaudir compartit i de la prevenció compartida, de manera que creixi la qualitat de vida de l'entorn on vivim. Canviar les relacions de risc per relacions de cura: es tracta de deserotitzar **al “malote”** i el risc i erotitzar les relacions de cura i bon tracte, **a “l'home cuidador”**. **Promoure relacions afectiu-sexuals des de la cura i el plaer mutu i no des del perill.**

Valorar els diferents cossos que ens conformen, com a dones que trenquen amb el model de bellesa hegemònica i realitzen anàlisi crítica sobre com el sistema se serveix del control sobre el cos i la sexualitat de les dones; fer-ho des de les nostres realitats personals i locals i vinculant-lo amb pràctiques com la tracta, la prostitució, la pornografia o la gestació subrogada.

Mentre que el patriarcat defensa el corporativisme masculí obligatori, fomenta, promou i naturalitza la idea que les dones siguin poc solidàries entre elles; és fonamental visibilitzar, potenciar i revitalitzar la noció de **sororitat, la base de la qual és l'enfortiment dels pactes solidaris entre dones. No som competència; som companyes.**

En conclusió, les pedagogies feministes i la coeducació, primera llavor que sembrem, ens aporten un marc polític, ètic i conceptual perquè juntament amb les i els joves puguem evidenciar les desigualtats de gènere i les violències masclistes que produeixen

i obrir un camí cap a la transformació en els àmbits personals, relacionals i comunitaris, prioritant el respecte, la col·laboració i la solidaritat entre dones i homes.

2 Educació Transformadora

Entenem que l'educació transformadora promou una ciutadania global crítica, responsable i compromesa, en l'àmbit personal i col·lectiu, amb la transformació de la realitat local i global per a construir un món més just, més equitatiu i més respectuós amb la diversitat i amb el medi ambient, en el qual les persones puguem desenvolupar-nos lliurement i satisfactòriament.

Així, defensem l'educació com a dret fonamental de tota persona que implica l'exercici de responsabilitat de la societat civil, exigint als Estats les obligacions que els corresponen en aquest camp: disponibilitat de mitjans i recursos per al seu exercici, accessibilitat sense discriminació de cap mena, acceptabilitat i qualitat, adaptabilitat a diferents contextos i una participació activa i responsable. L'entendem com un bé comú, compartint amb la UNESCO la preocupació per protegir aquest principi essencial de la privatització i la seva instrumentalització per a obtenir beneficis econòmics, entre altres.

Proposem una educació humanista, ressaltant el valor primordial que té l'ésser humà. L'objectiu de l'educació no és capacitar per a la inserció en el mercat laboral, sinó conèixer i desplegar la **humanitat** present en totes les persones i col·lectius, on destaquen els valors de llibertat i justícia, entesos des de l'equitat.

Des d'una mirada holística i integrativa, busquem el desenvolupament ple de la persona en totes les seves dimensions (corporal, cognitiva, emocional i espiritual) i en tots els àmbits (personal, ètic, polític, social), reconeixent la diversitat com a font d'enriquiment i no de discriminació. Per tant, apostem per l'educació inclusiva, que reconeix i valora la diversitat biogràfica, ètnica, cultural, econòmica, social, religiós, tant en l'àmbit local com global; que és conscient de l'existència de desigualtats en l'exercici del poder entre grups a causa d'aquestes diferències; que proposa resoldre els conflictes de manera constructiva, treballar a favor de la no-violència i fomentar una cultura de pau.

Fem una educació per a la ciutadania global, destacant el paper polític que juguen tots els agents educatius, incorporant en els processos pedagògics la incidència política i la mobilització, conscients que l'exercici de la ciutadania s'enfronta al poder que globalment s'ha posat en mans dels mercats.

3 Neuropedagogia

La tercera llavor que sembrarem és la neuropedagogia, branca de les neurociències que estudia com funciona el cervell en relació amb l'aprenentatge. Una de les seves aportacions més importants és la recerca sobre com les emocions influencien en els processos d'aprenentatge.

Les neurociències són un conjunt de ciències que centren la seva recerca en el sistema nerviós humà, amb particular interès en com l'activitat del cervell es relaciona amb la conducta i l'aprenentatge. En les últimes dècades, han estat marcades pel paper atorgat a les emocions en la vida humana.

(...) quan es tracta de donar forma a les nostres decisions i a les nostres accions, els sentiments compten tant com el pensament, i sovint més. (...) amb massa freqüència ens enfrontem a dilemes postmoderns amb un repertori emocional adaptat a les urgències del plistocè (Goleman, 2010:24).

Un altre plantejament fonamental de la neurociència, parteix de l'essència social del cervell humà. Prova d'això són les neurones mirall que s'activen quan fem alguna cosa o quan veiem o imaginem que algú ho fa. Gràcies a elles podem imitar als altres o aprendre habilitats en observar com altres ho realitzen. Són, a més, les responsables de l'empatia: emocions i pensaments dels altres que es reflecteixen en nosaltres i els sentim com a propis. Entenem **l'empatia** com el sentiment de concordança i correspondència amb l'altre/a. Això ens permet posar-nos en perspectiva i acostar-nos a altres persones.

És clar ara que, al llarg de la nostra vida, els nostres cervells canvien en resposta al compromís amb els altres, de tal manera que els individus poden ser sempre vistos com a parts integrals de sistemes socials més grans. En realitat, part de la nostra identitat depèn de l'establiment d'una comunitat i de trobar maneres per a pertànyer a ella (Salas, 2003:25)

El cervell va evolucionar per a permetre'ns organitzar les relacions amb els altres i es va desenvolupar fins a ser un cervell complex. Aquesta complexitat és causada per l'aparició del foc i menjar aliments cuits, deixant lloc a què una part de l'energia anés al desenvolupament cognitiu i la neuroconvivència; vam ser capaces de gestionar la vida en comunitat. Raó i emoció, individualitat i sociabilitat són, per tant, components que dialoguen, es complementen i s'integren de manera permanent en la vida i en els processos d'aprenentatge; és més, són elements que estan en la base d'allò que ens fa éssers humans.

Ara bé, aquests elements passen, ens travessen el cos i s'expressen en accions. La qüestió clau és que **som cos** i és en aquest cos on conflueix el pensament, l'emoció i l'acció; on l'empatia s'encarna i es mobilitza. Per això contemplem la **vivència** com a punt de partida de la nostra proposta educativa i el desenvolupament de l'empatia com el seu fonament.

Aquesta vivència té un impacte real en el nostre desenvolupament cognitiu, és a través de la **neuroplasticitat** com el nostre cervell es va modulant al llarg de la nostra vida segons la realitat viscuda. La neuroplasticitat, es refereix a canvis en les connexions entre neurones i la informació que transmeten aquestes, segons alteracions en el comportament, l'ambient, les emocions, etc. Al contrari del que s'havia pensat durant molts anys, el cervell és un òrgan en constant canvi i aquesta transformació, entre altres, serà causada per la percepció que tinguem de la realitat, és a dir, no només el que vivim sinó de com ho vivim.

Algunes de les claus pedagògiques–metodològiques que ens aporta la neuropedagogia són:

PER A FUNCIONAR BÉ I APRENDRE EL CERVELL NECESSITA:

- **Descans**, per a recuperar-se del realitzat en el dia i per a fixar l'aprenentatge. La falta de somni afecta l'atenció, les destreses motores, l'estat d'ànim i totes les funcions cognitives.
- **Dieta equilibrada i variada**; el cervell és l'òrgan més complex i de major consum energètic del cos; la bona alimentació permet comptar amb els nutrients bàsics per a aprendre.
- **Exercicis de relaxació, de respiració i d'activitat física**, que afavoreixen l'oxigenació del cervell, disminueixen l'estrès i li permeten descansar de l'esforç que exigeix mantenir l'atenció sostinguda sobre un mateix tema. També ajuda a modelar respostes emocionals, a desenvolupar l'autocontrol i a millorar el rendiment cognitiu.

EL NOSTRE CERVELL ÉS SOCIAL, PER TANT:

- La qualitat del **context** influeix perquè compti amb un estat òptim, necessari per a l'aprenentatge. Professorat i educadors/es formen part del context d'aprenentatge i contribueixen en el desenvolupament de les potencialitats de cada jove. A més, en tot l'àmbit social cal treballar els vincles, el respecte i l'harmonia del grup.
- Les **emocions** faciliten o dificulten l'aprenentatge; una positiva relació entre els diferents agents educatius genera un clima excel·lent per a l'aprenentatge, tant en l'àmbit intel·lectual com emocional. L'excés d'estrès limita les funcions de l'hipocamp, àrea molt relacionada amb la memòria i l'aprenentatge. Persones, grups i institucions amenaçadores són antiaprenentatge.

EL CERVELL EN EL PROCÉS D'APRENTATGE NECESSITA:

- **Sorpreses i novetats** a través de variacions en els estímuls sensorials que desperten l'interès i la curiositat, com són: canvis en la veu, el volum, el ritme; modificacions visuals de colors, formes, moviment, grandària, variants tàctils...
- **Trobar significat i sentit a què s'aprèn:** el cervell posa atenció al que considera rellevant per a la vida i arriba més fàcilment a convertir-se en memòria de llarg termini. Cal conèixer als i les joves, per a ajudar-les a descobrir el sentit del que aprenen i com connectar això amb les seves vides.
- **Repetir i associar la informació** en diferents moments, de diverses maneres i relacionant-ho amb situacions conegudes i de la vida quotidiana. La millor manera d'enfortir la memòria de llarg termini és incorporar la informació gradualment, repetir-la, aplicar-la i expressar-la amb les pròpies paraules.
- **Adaptar els desafiaments a les possibilitats** de qui els realitzarà i anar augmentant progressivament el nivell, no sobrepasant les possibilitats del moment.
- **Respectar i entendre les individualitats** per a arribar a la seva màxima expressió: cada persona és única, posseeix una exclusiva combinació genètica, temps propis de maduració, experiències de vida, memòria, talents i fortaleces que són irrepetibles.

4 Educació popular

Proposada per Paulo Freire i originada a Amèrica Llatina, l'Educació Popular (EP) és reconeguda com a model pedagògic alternatiu que reconeix el potencial de l'educació per a dur a terme processos de transformació social i d'emancipació de col·lectius i comunitats oprimides i marginades.

L'educació Popular suposa deixar de costat *un model educatiu*

hegemònic caracteritzat per una relació vertical entre docent i estudiant que fa del procés d'aprenentatge una transferència d'informació... (on) la ment de l'estudiant és concebuda com un lloc passiu on es dipositen continguts, que dona compte de la seva relació i objectiu industrial-capitalista: formar i qualificar mà d'obra per a seguir ordres (Benítez, González i Maiques, 2019).

Per contra, la proposta freiriana ens convida i estimula a pensar, construir i dur a terme processos educatius basats en relacions dialògiques i connectades amb el món en el qual es donen, on l'aprenentatge no s'aprèn i rèplica de manera unívoca i vertical, sinó que es construeix des del vincle horitzontal de les persones implicades i s'aplica en cercar com transformar les condicions d'existència i la satisfacció de necessitats (Benítez, González i Maiques, 2019:6) perquè com deia Freire: "l'escola no es pensa, es viu".

En concret la Educació Popular nodreix el treball en prevenció de violències masclistes, en tres aspectes principals:

- Construir amb els/les joves una postura crítica enfront dels sistemes d'opressió, en aquest cas el patriarcat interseccionat amb el racisme, el classisme, l'heterosexualitat i el capitalisme, entre altres.
- Assumir la funció transformadora de l'educació com a eina i mitjà per a incentivar valors d'equitat, igualtat i respecte entre els gèneres, a partir, per exemple, d'una revisió conscient de privilegis en els homes i d'un treball conscient d'apoderament de les dones.
- Incentivar una intencionalitat política emancipadora, on els i les joves s'assumeixen com a subjectes polítics amb capacitat de transformar les seves pròpies realitats i les dels seus entorns propers, contribuint així al canvi social.

*Hasta que caves un agujero,
plantes un árbol, lo riegues y lo
hagas sobrevivir, no has hecho
nada. Sólo estás hablando.*

*El mundo necesita una ética
global con valores que den
sentido a la experiencia de vivir.*

Wangari Maathai

(1940-2011) Kenia

A large, light blue circular logo featuring a stylized tree with many leaves and a thick trunk, set against a background of concentric circles.

3.II

**FONAMENTACIÓ
PEDAGÒGICA**

II METODOLOGIA

a Definició

Vam veure com la pedagogia es relaciona amb la llavor de l'arbre de l'aprenentatge, la qual cosa dona sentit i contingut al procés educatiu. Una vegada hem sembrat la llavor i va tirant arrel, el nostre arbre va creixent i desenvolupant el seu tronc. Quan parlem de metodologia, la relacionem amb el tronc de l'arbre, donant forma i suport al procés formatiu.

Aquí ens preguntem com transmetrem els continguts i valors que volem treballar? La metodologia serà el catalitzador del camí i ens mostrarà els passos que caminarem en el procés d'aprenentatge. Aquest conjunt de passos es van generant a partir dels principis pedagògics; és així com el tronc creix i es va consolidant a partir de les arrels.

b Enfocament socioafectiu

"Cognició-emocional és, doncs, un binomi indissoluble que ens porta a concebre de cert que no hi ha raó sense emoció. Binomi cardinal per a entendre l'essència del que és ensenyar i aprendre."
(Mora, 2013:47)

Entre el que treballem i com ho fem ha de donar-se coherència i reciprocitat. Per a il·lustrar aquesta reciprocitat, durem a terme la metodologia vivencial, base del treball formatiu. Parteix d'entendre que hi ha una tríada (emoció-acció-raó), que entra en joc en els processos d'aprenentatge, desplaçant el lloc únic i privilegiat de la raó com a font i camí i del coneixement, i que possibilita nous vincles socials. Així, es fa necessari combinar la transmissió de la informació amb la vivència personal, per aconseguir que aparegui una actitud afectiva.

L'enfocament socioafectiu parteix del treball de **l'empatia**, el sentiment de concordança i correspondència amb l'altre/a, que permet desenvolupar seguretat i confiança en un mateix/a, així com habilitat comunicativa verbal i no verbal. Es tracta, per tant, que com a individus que formen part d'un grup, cada persona visqui una situació empírica, la senti, l'analitzi, la descrigui i sigui capaç de comunicar la vivència que s'ha produït. Pretén combinar la transmissió d'informació amb la vivència personal per assolir que aparegui una actitud afectiva; passar la teoria a través d'una experiència emotiva que faci emergir reflexions més profundes.

L'esquema de la metodologia socioafectiva, proposa uns passos que s'interrelacionen entre si, tots amb el mateix grau d'importància:

1. Vivència emocional

Parteix d'una situació empírica, una experiència vivencial (un joc, una simulació, un experiment, l'anàlisi d'imatges, una representació teatral...) que realitza tot el grup. Recomanable que l'activitat tingui una dosi d'espontaneïtat, que desbordi la idea preconcebuda.

2. Reflexió personal i col·lectiva

Es procedeix a la discussió, que s'inicia amb una apreciació en primera persona del que s'ha viscut, escoltat, experimentat. Es generalitza la discussió col·lectivitzant-la i connectant-la amb les apreciacions de la resta de persones en el grup.

4. Contextualització

Planteja què es pot fer per a modificar les realitats que vivim. Com transformar les violències masclistes en el context immediat? Per a què ens serveix l'après? Aquesta crida a l'acció, al compromís actiu, resulta imprescindible per a evitar una educació per a la frustració. El canvi és possible.

3. Teorització

S'amplia la informació per a establir la seva connexió amb la realitat. Partint d'allò més immediat, fins a abraçar problemàtiques o conflictes globals. Pot ser també a través de tècniques de recerca. Es vincula amb la teoria, paradigmes i conceptes acadèmics relacionats.

Aquest cicle socioafectiu té sempre un pas previ i un final. El moment previ fa referència a l'**activació energètica i emocional del grup**, amb trencar el gel i centrar l'atenció en el que es treballarà. El tancament permet fer una recollida (teòrica i emocional) del procés viscut; un punt i seguit o, segons el moment, un punt final.

Un aspecte que cal considerar en processos formatius amb joves per a la prevenció de violències masclistes és la premissa que la formació ha de ser una acció dialògica, perquè el saber que tenim és sempre construït, reconstruït i posat en acció amb l'altra. Els i les joves tenen un paper protagonista com a portadors i portadores del seu propi coneixement que entra en diàleg amb conceptes, temàtiques i activitats que els hi proposem.

El coneixement que es torna acció és aquell que ha aconseguit confrontar la nostra raó i especialment el nostre sentir. Si volem que els/les joves siguin agents de canvi en la prevenció de les violències masclistes, cal afectar la seva raó i les seves emocions per assolir un veritable aprenentatge, i garantir que siguin no només portadors/es, sinó multiplicadors/es de l'aprenentatge. A major diàleg i vivència, major efecte en la integració de l'aprenentatge.

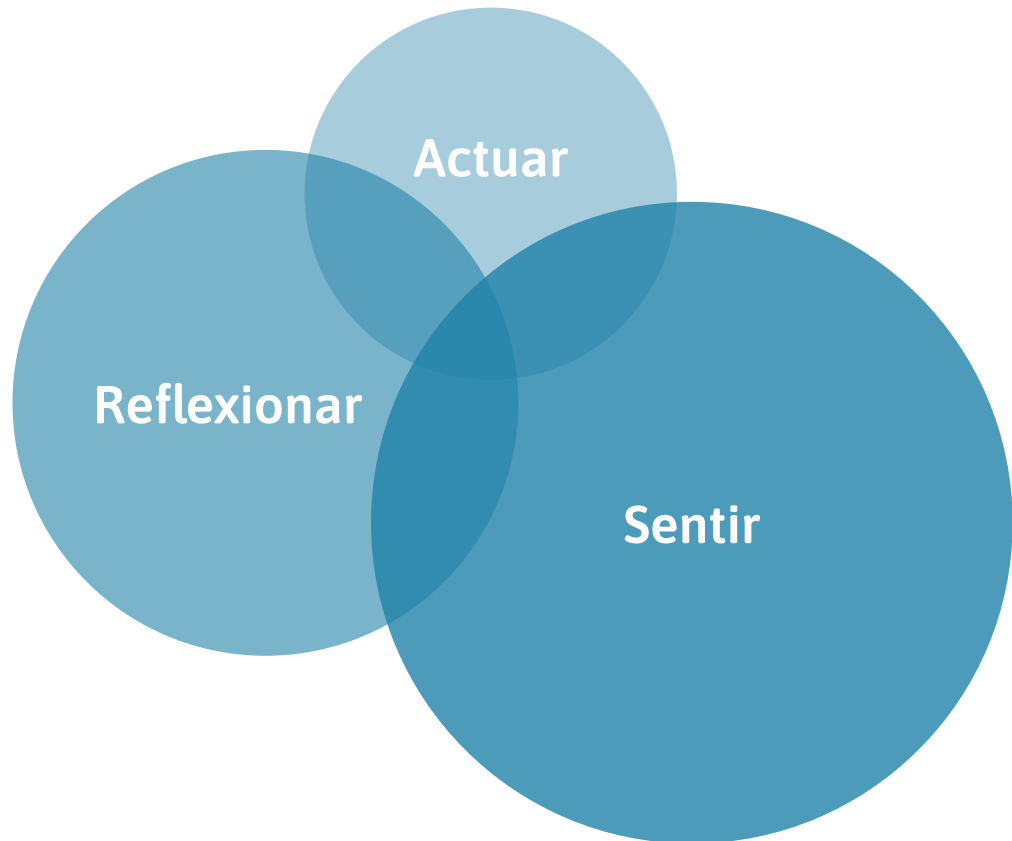
Aquesta comprensió està subordinada a entendre que hi ha una triada (emoció-acció-raó), que entra en joc en els processos d'aprenentatge, desplaçant el lloc únic i privilegiat de la raó com a font i camí i del coneixement. No som només éssers racionals. Pensem i sentim i pensaments i sentiments orienten allò que fem. És a dir: atorguem un espai privilegiat a l'emoció, on raó i emoció entren en un joc complementari.

L'esquema que inspira l'enfocament socioafectiu és el següent: Sentir > Reflexionar > Actuar. Per això es coneix aquesta metodologia com a "**vivencial**", perquè partim de la vivència dels conceptes a treballar (les violències masclistes), per donar pas a teoritzar-los i finalment, a contextualitzar-los. És a dir: convidem als i les joves a què es preguntin: això per a què em serveix en les realitats en les quals visc?, com puc traslladar l'aprenentatge a les meves relacions, el meu entorn, els meus espais col·lectius?

L'enfocament socioafectiu consisteix, doncs, a vivenciar en la mateixa pell la situació que es vol treballar per tenir una

experiència en primera persona que permeti entendre i sentir el que estem tractant. L'aprenentatge sorgeix a partir de l'experiència, les emocions i les vivències pròpies, facilitant una comprensió integrada dels conceptes i a una construcció conjunta de coneixements que passa per la creació d'un procés dinàmic i actiu de participació i que neix del grup.

A large, stylized tree with a thick, gnarled trunk and many branches, filled with small, oval-shaped leaves. The tree is rendered in a light beige color, matching the background. It is set against a circular backdrop that also features a few small, four-pointed stars. The overall design is clean and modern, with a warm, naturalistic feel.

3.III

RECURSOS DIDÀCTICS

RECURSOS DIDÀCTICS

a Definició

Seguint amb la metàfora de l'arbre, ara ens trobem amb les branques. Els recursos didàctics fan referència a les tècniques. Responen a la pregunta "amb què" desenvoluparem la tasca educativa. Així com les branques d'un arbre són moltes i variades en formes, direccions, grandàries... tenim un univers d'activitats i dinàmiques al servei de la nostra pedagogia i metodologia.

L'elecció d'activitats i dinàmiques estarà orientada pels fonaments pedagògics (llavor) i l'enfocament metodològic socioafectiu (tronc). En conseqüència, els recursos didàctics tenen un component lúdic i artístic, desplegat en jocs, dinàmiques i exercicis que a més d'enriquir els espais formatius i fer-los creatius, ajuda a fixar els conceptes a la memòria, ja que passen pel cos i les emocions, deixant una forta empremta. No és casual que sigui a través del joc des de la infantesa que aprenem a parlar, a estar en societat i a dur a terme una sèrie de normes i valors.

b Activitats per la prevenció de violències masclistes

Amb la finalitat de facilitar el procés d'aprenentatge, compartim un recull de recursos didàctics pel treball educatiu en prevenció de violències masclistes amb joves, relacionats amb 4 eixos claus orientadors a l'hora de triar els recursos didàctics:

- la creació i l'enfortiment de grups,
- el treball reflexiu al voltant de les masculinitats i els seus privilegis,
- l'avanç en l'apoderament de les dones, i
- la identificació i l'erradicació de tota mena de violències.

Compartim activitats per cada eix, tot i que convidem a activar

el bagatge personal com a educador/a i la creativitat, i a triar i adequar aquells recursos didàctics que ens siguin útils, en funció del grup, els temes i les necessitats que s'identifiquin.

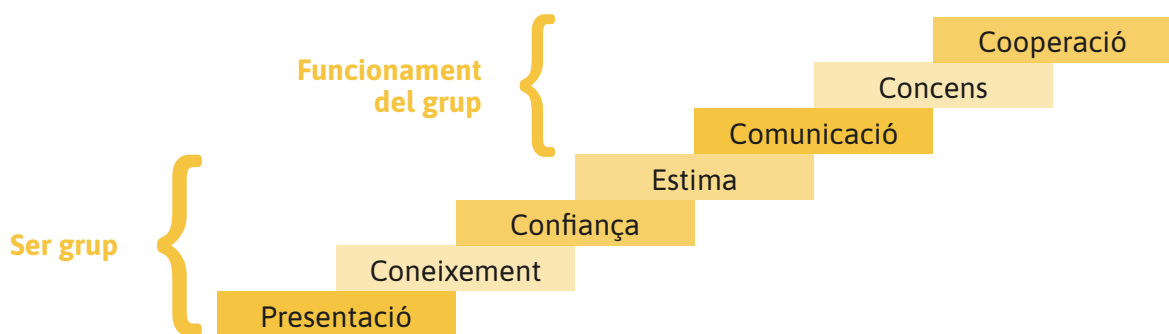
1 Provenció

El primer eix de les nostres branques és la creació i l'enfortiment del grup de joves, punt de partida en tot procés educatiu: amb un grup constituït i enfortit, les possibilitats d'aprenentatge i ensenyament seran molt més enriquidores.

El concepte de provenció (John Burton, 1990), es fa servir des de l'Educació per a la Pau, per a fer referència a la necessitat de **proveir d'eines** -al grup i a les persones que el conformen- per a transformar positivament els conflictes. Des de la provenció, procurem (Maiques i Correal, 2015).

- Crear grup en un ambient d'estima i confiança.
- Afavorir la comunicació en el grup de participants.
- Afavorir la presa de decisions per consens.
- Treballar la cooperació.

El treball de provenció es divideix en dues fases: **la creació i cohesió** (el **ser grup**) i el **funcionament del grup** (el **fer del grup**). La provenció és un camí que caminem pas a pas com si es tractés de pujar una escala, on cada graó és necessari per a avançar en el següent.

Proposta d'activitats per treballar l'eix 1: PROVENCIÓ

En aquest eix, diferenciem les dues fases: el ser grup (presentació, coneixement i confiança) i el funcionament del grup (estima, consens i cooperació).

Ser grup

Moviment exclusiu		
OBJECTIUS	• Presentació entre companys i companyes. • Aprendre els noms. • Començar a conèixer-se amb la resta de persones.	
PARTICIPANTS	Entre 8 i 40 persones a partir de 6 anys.	
TEMPS	10 minuts.	 Presentació
MATERIALS	Cap.	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Formem un cercle amb totes les persones; cadascuna indica el seu nom i ho acompanya amb un moviment exclusiu i original. La resta del grup, al mateix temps, repeteix el nom i el moviment de la persona.

Si tenim **restriccions de mobilitat**, podem adequar aquest joc a anar passant la paraula des del lloc que ocupem a l'aula o espai destinat, assignant un ordre. Si és important que estem a peu dret, aixecats, per fer el moviment exclusiu i original visible.

En un **entorn virtual**, demanaríem que totes les persones s'identifiquin quan entren a la sessió amb nom, perquè tots els noms estiguin visibles i podem passar el torn de paraula a altra companya cridant-la pel seu nom, després que la resta de companys ha repetit el seu moviment exclusiu. El moviment pot ser substituït per una presentació del nom amb una melodia musical acompanyada d'un gest. Una altra variant pot ser dir el nom mentre fem un gest representant una acció que ens agradi (un esport, lectura, passejar, prendre el sol...).

REFLEXIONS

- En finalitzar la ronda de presentacions, podem demanar a dues o tres

persones que diguin tots els noms que recorden per a comprovar fins a quin grau s'han memoritzat els noms.

- L'activitat permet treballar l'expressió corporal i contribueix a vèncer la timidesa i la vergonya. Si repetim en altres ocasions, podem avaluar l'avanç del grup; si les persones participants són més espontànies, si els moviments o gestos surten més fàcilment, són més complexos o creatius, etc.
- Encara que el grup es conegui, aquesta dinàmica ens ofereix informació addicional dels seus participants, de les seves inquietuds i interessos i ens descobreix aspectes de les seves personalitats, de les seves emocions i sentiments que contribueixen a generar els espais de confiança i seguretat que volen potenciar.

ORIENTACIONS I VARIANTS

- El joc es pot variar canviant el gest exclusiu que acompanya el nom per alguna cosa que li agrada a cada persona; també es pot complicar una mica més fent que aquesta cosa que li agrada comenci per la inicial del seu nom. Per exemple: "em dic Maria i m'agrada la música; em dic Jaume i m'agrada jugar".
- Altra variant pot ser acompanyant el nom amb un somni que tinc, alguna cosa que m'agradaria arribar a realitzar.
- Podem proposar passar el torn seguint l'ordre o deixant-ho a les mans de la persona que s'està presentant, que li pot passar a una persona que creu que comparteix aquesta afició. Quan rep el torn dirà si efectivament comparteix l'afició o no i seguirà la seva presentació.

Nomeno i activo el cos		
OBJECTIUS	• Aprendre els noms. • Mobilitzar l'energia individual i grupal. • Enfortir la concentració i la presència (aquí i ara) de cada persona. • Generar confiança a través del riure.	
PARTICIPANTS	De 10 a 30 persones a partir de 10 anys.	
TEMPS	15 minuts.	 Presentació
MATERIALS	Cap.	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Demanen al grup que s'organitzi en cercle. Qui facilita comença establint contacte visual amb una altra persona del cercle, la nomena i es dirigeix al lloc que ocupa aquesta persona. El nom es pronuncia al mateix temps que es fa contacte visual i es desplaça cap a la persona nomenada. Abans que aquesta persona arribi al lloc seleccionat, la persona nomenada ha de dir el nom d'una altra persona del cercle, establir contacte visual amb ella, i desplaçar-se al lloc que aquesta persona ocupa. Procurem que sigui continu, sense interrupcions.

Si tenim **restriccions de mobilitat**, podem introduir pilotes de goma petites o pilotes de paper reciclat (pilota de la paraula), que substituïran el moviment per al llançament de la pilota, després de fixar la mirada i anomenar a qui la dirigim i enviar-li.

En un **context virtual**, la proposta de moviment es pot introduir sol·licitant que cada participant pensi en un esport que li agradi. Es demana a tothom que representi l'esport que ha escollit i comença la ronda de presentacions amb el nom i transmetent, com si estigués participant d'una competició esportiva, com va desenvolupant-se. La persona que es presenta li tramet la "retransmissió a la següent". Prèviament, cal recordar a totes les persones participants que cal entrar a la sessió virtual identificant-se amb el nom; en cas contrari, convidem a confeccionar un cartell per tenir el nom visible.

REFLEXIONS

- Em costa memoritzar els noms d'altres persones? Què sento quan no em nomenen seguit i a uns altres sí? Què ha causat el que em nomenin molt, o gairebé mai?
- En un context virtual, com ens sentim de veure'ns i mostrar-nos a través d'una pantalla?

ORIENTACIONS I VARIANTS

- És important estimular el ritme continu de l'activitat. Quan s'aconsegueix, proposem fer-ne dos, tres i fins a quatre línies simultànies; de manera que al mateix temps, han d'estar-se desplaçant quatre persones, esmentant un nom diferent.
- Una variació de l'activitat és suggerir que una persona es comporti com un zombi, amb moviment lent i mans esteses. Aquest zombi es dirigeix cap a una altra persona que estigui en el cercle. Ha de ser clar cap a quina persona es dirigeix. La persona a la qual està dirigint el zombi, fa contacte visual

amb una altra persona del cercle i aquesta, la nomena. En ser nomenada, la persona ara es transforma en zombi, el zombi anterior ocupa el lloc del nou zombi, deixa el seu lloc en el cercle i es dirigeix cap a la persona que la va nomenar. Ara la persona que va nomenar repeteix l'exercici i fa contacte visual amb una altra persona del cercle, en ser nomenada es transforma en zombi.

El sol brilla per...		
TIPUS	Joc de coneixement.	
OBJECTIU	• Conèixer-se amb la resta de persones, compartir i generar confiança.	
PARTICIPANTS	Entre 8 i 40 persones a partir de 6 anys.	
TEMPS	10 minuts.	 Confiança Coneixement
MATERIALS	Cap.	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Qui facilita inicia la frase “el sol brilla per a qui...” i a cada ronda, enllesteix la frase amb alguna cosa a compartir, per exemple, per a qui li agraden les flors, per a qui li agrada el futbol, els còmics, els macarrons amb tomàquet... Les persones que s’hi identifiquin amb la frase s’aixequen; podem demanar-les que facin algun comentari o que exposin sobre sensacions, arguments...

Aquesta dinàmica es pot complicar si el grup ja es coneix, amb preguntes vinculades a les temàtiques que volem treballar, com per exemple, per a les persones que creguin que la igualtat entre homes i dones és una realitat, o que no hi ha desigualtats en l'àmbit de l'educació, del treball, de la participació.

En un **context virtual**, canviariem la frase per “el zoom brilla per a qui...” i demanariem als participants que encenguin les càmeres si es troben identificats amb la frase.

REFLEXIONS

- Ens ha sigut fàcil exposar el que ens agrada a la resta de companys i companyes? Com ens sentim en veure altres persones amb inquietuds, aficions compartides? Ens ha sorprès alguna cosa?

- En un context virtual, com ens sentim de veure'ns i mostrar-nos a través d'una pantalla?

ORIENTACIONS I VARIANTS

- És important generar frases on es puguin anar apropant, des de sensacions del cos i de diferents sentits (gust, olfacte) cap a sentiments i aspectes sobre interessos i aficions comuns; es tracta d'iniciar des d'aspectes més visceralment i anar a poc a poc cap a qüestions més abstractes i concretes. El joc permet apropar-nos a aspectes que volem treballar, especialment per veure que no estem soles i que hi ha més coses que ens uneixen que no pas que ens separen de la resta.

Cita exprés		
OBJECTIUS	• Promoure la presentació i el coneixement del grup. • Afavorir la comunicació interpersonal.	
PARTICIPANTS	Entre 20 i 40 persones a partir de 10 anys.	
TEMPS	De 15 a 25 minuts.	 Confiança Coneixement
MATERIALS	Fulls de paper i llapis (Un per participant).	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

La persona que facilita sol·licita al grup que cada persona doblegui el full en 4 parts, on, a cada una li posarà els números, 12, 3, 6 i 9, que corresponen a les hores del rellotge. Després, explica que cal concertar una cita per cada una de les hores, per la qual cosa cal buscar a quatre persones.

Els temes per a abordar poden ser diversos. Recomanem especificar-los abans de començar, que siguin propers i personals, però no excessivament íntims. Per exemple: 3. L'esport que els agrada, veuen, practiquen o del qual són seguidors/as, 6. Què els agradaria estudiar, 9. Un somni o desig propi 12. Un somni o desig per altres persones

Posteriorment, informem que disposen només d'un minut per a buscar a les persones de les cites. Una vegada realitzada la cerca de persones, els sol·licita que es trobin amb la persona amb la qual es van citar a les 3, després la de les 6, la de les 9 i la de les 12. Tindran entre 2 i 5 minuts per cita. Si no tenim un nombre de participants múltiple de 4, podem completar amb alguna cita de

3 persones.

Si tenim **restriccions de mobilitat**, organitzem grups amb les 4 persones més properes i les cites es concreten entre els membres del grup, encara que suposi repetir una cita. En un **entorn virtual**, generem sales de reunió per grups de 4 persones. Al xat del grup, deixem escrites les preguntes.

REFLEXIONS

- Què succeeix abans, durant i després d'acordar i dur a terme les cites? Què genera compartir amb persones desconegudes? Quins temes em van motivar a compartir més sobre mi? Com es va donar el diàleg? Qui va iniciar el diàleg? A qui hem destinat el desig per altres?

ORIENTACIONS I VARIANTS

- Els temes a tractar poden variar segons el context del grup; és important tenir algun coneixement del grup per a formular les preguntes.
- El paper de la persona facilitadora per dinamitzar aquesta activitat és crucial per generar dinamisme i obertura cap als altres.

Bombolles		
TIPUS	Joc per generar confiança.	
OBJECTIUS	• Desenvolupar la confiança en grup. • Treballar en equip. • Treballar la concentració i la responsabilitat.	
PARTICIPANTS	Entre 10 i 30 persones a partir de 8 anys.	
TEMPS	De 15 a 30 minuts.	 Confiança
MATERIALS	Cintes pels ulls, una per grup.	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Formem grups (6-8 persones), ens prenem les mans fent un cercle i una persona passa al centre. Amb els ulls tancats es desplaça lliurement per l'espai. La invitació per a la persona del centre és "mou-te com vulguis, des del que necessitis".

La resta del grup, mantenint el cercle al seu voltant, acompanya el moviment

de qui està al centre sense tocar-la i la protegeix, cuidant-la de qualsevol cosa amb la qual pugui xocar fent una cadena amb els braços entrelaçats. La bombolla pot variar de ritme i de direcció t, segons com es mogui qui està al centre. Se li dona de 3 a 5 minuts i es convida a una altra persona a substituir-la i ocupar el centre de la bombolla protectora.

En un entorn **virtual**, podem treballar per grups petits. Proposem que cada persona esculli el so d'un animal. Una persona cada vegada, obrirà la seva pantalla i es mourà depenent de què l'estimuli el so de la resta de companys, que aniran emetent-los construint una melodia. L'exercici acaba quan el grup deixa d'emetre sons o quan la persona decideix deixar de moure's i obrir els ulls. Anem canviant la persona que rep la melodia, per anar passant, una a una, per aquest moment de deixar-nos cuidar per la melodia del grup.

REFLEXIÓ

- He confiat en el grup? M'ha costat fer l'exercici? Com m'he trobat ocupant el centre? Com es van sentir sent bombolla i protegint?
- Aquest exercici ens permet parlar de la confiança, del que passa si es perd, de la responsabilitat del grup i de cadascun, dels bloquejos personals, del treball en equip, etc. En un entorn virtual, ens permet reflexionar sobre quins estímuls em permeten sentir-me respectada i cuidada, condicions que permeten generar un ambient de confiança.

ORIENTACIONS

- És important no obligar a ningú a posar-se al centre, ja que la confiança és un procés personal. Cada qui ha de participar si sent la confiança en el grup per a fer-lo. Un altre aspecte rellevant és que cal que el grup estigui concentrat i en silenci per a donar seguretat a la persona que es mou en el centre.
- En entorns virtuals, potser no ens trobem en confiança per expressar-nos corporalment sentint-nos objecte de l'atenció de la resta de grup. És important, per això, que la resta de grup entengui que es tracta de generar sons melòdics i suaus, que generin tranquil·litat i calma per què la persona que rep vagi guanyant confiança per expressar-se i sentir-se cuidada i respectada, sense emetre judicis.

El fer dels grups (funcionament del grup)

Renta cotxes/massatges		
OBJECTIUS	• Desenvolupar la confiança en parelles. • Trencar barreres corporals. • Fomentar la relaxació i el contacte físic.	
PARTICIPANTS	Entre 8 i 40 persones a partir de 8 anys.	
TEMPS	10 minuts.	 Estima Confiança
MATERIALS	Música relaxant per a acompanyar l'exercici (opcional).	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Dividim el grup en parelles, primer una persona farà de cotxe i l'altra de renta cotxes. Transcorreguts uns 3 minuts, invertim els rols. La facilitadora va donant instruccions per a una bona rentada del cotxe: simbòlicament amb les mans es llença aigua al cotxe, després fent cercles se li posa el sabó, en acabar tornem a llençar més aigua, s'esbandeix passant els dits suaument pel cotxe i per últim, s'asseca bufant.

Amb **restriccions de contacte o entorns virtuals**, podem proposar l'activitat individual, sense contacte físic entre persones. Substituïm la proposta per una dutxa individual o per una visualització amb ulls tancats, d'una suau pluja que passa a convertir-se en una pluja més intensa, amb un suau vent i acabem sentint el sol que ens acarona que representem en forma d'autoacariciament sensible. En aquest cas, la reflexió se centrarà en la mateixa consciència corporal i en com ens sentim amb les propostes d'autocontacte (tocar, acaronar, bufar...).

REFLEXIÓ

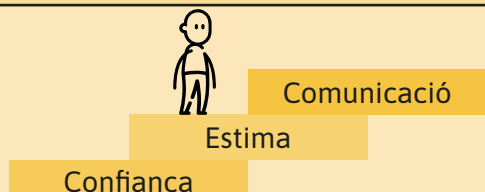
- Valorar el grau de relaxació del grup. Com s'han sentit? Costa deixar-se tocar o tocar als i les altres? I a nosaltres mateixos/es? Què els aporta el contacte físic?

ORIENTACIONS

- És important que es creï un clima relaxat.

Escolta activa		
OBJECTIUS	- Treballar la comunicació des del component d'escolta. - Practicar elements que formen part de l'escolta activa i diferenciar-los.	
PARTICIPANTS	Entre 8 i 20 persones a partir de 12 anys.	
TEMPS	20 minuts (30 per la modalitat virtual).	
MATERIALS	Papers amb les instruccions.	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Fem parelles i a cada membre li donem 1 paper diferent (A o B) amb les indicacions que cal seguir. Han de llegir el paper i guardar-ho sense fer cap comentari, especialment amb la seva parella. En el moment que tothom tingui el seu paper, l'hagi llegit i hagi entès les normes, l'exercici comença amb les A parlant, durant 3 minuts, alguna cosa que els ha passat en la seva vida, el cap de setmana o a les vacances. Les B han d'escoltar seguint les normes escrites en el seu paper. Passat el temps, canvien els rols i són les B qui parlen durant 3 minuts, mentre les A escolten segons les instruccions rebudes. Acabat el temps, tornem al cercle i avaluem l'activitat.

En un entorn de **restriccions de mobilitat**, farem les parelles amb la persona que tenim més a prop; per fer més fàcil el repartiment de papers, podem tenir dos colors diferents, un per cada opció. Una variació pot ser organitzant-nos en dues fileres, posant cadires una enfront de l'altra, per garantir una distància. Entreguem el paper amb les instruccions a una de les fileres del grup, que seran els que escolten seguint aquestes instruccions. Per la segona ronda, demanem que els participants canviïn de lloc, dins la mateixa filera, ocupant la cadira de la seva dreta (grup A) i de la seva esquerra (grup B), per canviar així de parella; repartim les instruccions a l'altre grup i tornem a fer l'exercici.

En un entorn virtual, farem servir l'opció d'enviar en missatge privat a cada una de les persones el seu paper, proposant una variació, organitzant reunions en grups petits de 3 persones: una observadora, que també regularà el temps, una amb el paper A i altra amb el B. Tindran 15 minuts per realitzar l'exercici. Quan es torna a la sala gran, seran les persones observadores les que posaran en comú l'exercici en grups petits. En aquest cas, necessitarem uns 10 minuts addicionals per organitzar els grups i fer la posada en comú.

REFLEXIÓ

- Com ens hem sentit escoltant i parlant? Aquestes actituds tenen lloc en la vida diària? Com ens sentim quan no ens escolten amb atenció? Com ens sentim quan l'escolta és activa? Som conscients dels elements que formen part de l'escolta: la mirada, la postura corporal, les preguntes d'aprofundiment i enteniment?

ORIENTACIONS

Les instruccions que apareixen en els papers són completament antagòniques. Un grup rep el paper amb elements que conformen l'escolta activa i l'altre grup rep instruccions i pautes en contra. Les consignes són:

Paper A:

- Mostrar interès.
- Mirar als ulls de la persona que et parla.
- Fer preguntes sobre el tema de conversa.
- No interrompre.
- Ser a prop físicament.
- Acompanyar l'escolta de gestos que mostrin que estem atenent, com somriure, afirmar amb el cap...

Paper B:

- Mostrar poc interès.
- No mirar als ulls de la persona que ens està parlant. Mirar cap a altres costats.
- Interrompre.
- Mostrar llunyania física.
- Canviar el tema parlant d'alguna cosa que t'hagi passat a tu o que pensis en aquest moment.

Cadira Zombi		
OBJECTIUS	• Generar cooperació de grup. • Activar l'energia i la cohesió de grup. • Explorar formes de comunicació i generació d'estratègies.	
PARTICIPANTS	Entre 10 i 40 persones a partir de 8 anys.	
TEMPS	De 10 a 15 minuts.	 Cooperació Consens
MATERIALS	Cadires (preferiblement sense braç).	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Partim del grup assegut i disposat en cadires distribuïdes aleatòriament per l'espai; una persona voluntària deixa la seva cadira i es para, recomanem que comenci el/la facilitadora. Aquesta persona ha de sortir de l'espai i entrar caminant lentament, com si fos un zombi, amb l'objectiu d'asseure's en la cadira buida. Mentrestant, la resta de persones pot aixecar-se de la seva cadira i asseure's en qualsevol altra, buscant comunicar-se i cooperar entre elles perquè la persona parada no aconsegueixi asseure's. Si ho aconsegueix, la persona que ocupava la cadira en la qual es va asseure ha de reemplaçar-la.

REFLEXIÓ

- Parlar col·lectivament sobre la generació d'estratègies del grup per a impedir que s'assegués qui feia de zombi. De quines formes es van comunicar? Algú mai es va moure de la seva cadira? Algú es parava molt de la seva cadira? Com es reacciona davant la proximitat del zombi?

ORIENTACIONS

- Una variant de l'activitat és donar un temps abans de l'inici perquè el grup generi una estratègia. Així mateix, posteriorment es pot posar la regla de què no es pot parlar, explorant així noves formes de comunicació.

Les cadires del poder		
OBJECTIU	• Generar treball cooperatiu en equip i presa de decisions.	
PARTICIPANTS	Entre 10 i 40 persones a partir de 6 anys.	
TEMPS	10 minuts.	 Cooperació Concens
MATERIALS	4-5 cadires.	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Organitzem el grup en grups petits d'entre 7 i 10 persones. A cada subgrup, escollim una persona voluntària, que serà l'operària. La persona facilitadora nomena un concepte vinculat al poder, a alguna de les seves característiques o especificitats a la resta del grup, que té com a funció dirigir l'escenificació. Aquest haurà de donar les instruccions a l'operària per tal de construir una imatge que representi el concepte nomenat. Per construir-la, la persona voluntària tindrà 5 cadires que haurà de posar en la posició que li determini la resta del seu grup. Durant 2-3 minuts, el grup donarà les instruccions per tal de representar el concepte. Finalitzada la representació, convidem al públic a fer les seves aportacions, tant sobre la imatge oferida com sobre el procés d'organitzar el treball. Després, donarem pas al següent grup i així successivament.

En un **entorn virtual**, demanaríem com a requisit per a ser voluntària tenir a prop almenys quatre cadires i treballaríem per grups petits, portant a la sala gran (plenària) l'última imatge treballada i una síntesi del que hem compartit en petit grup. Al xat del grup, cal escriure la relació de conceptes a treballar, que poden ser diferents, els mateixos o una barreja, a criteri de la persona facilitadora.

REFLEXIÓ

- Com ha funcionat el treball en equip? S'han organitzat abans de fer l'exercici o cadascú ha donat ordres segons el seu propi criteri? Han decidit entre totes o alguna persona va prendre el lideratge? Com ens hem sentit com a "directors" i com a "operaris"? Quantes interpretacions diferents podem trobar d'un mateix concepte?, i matisos? La reflexió ens vol apropar a les diferents concepcions del poder, a la conceptualitzar la seva complexitat i les diverses connotacions (positives i negatives).

ORIENTACIONS

- Una variant de l'activitat és donar un temps perquè el grup "director" generi una estratègia de comunicació sense parlar, amb gestos, per tal de dirigir a l'operària. Cal situar les cadires a un espai amb prou visibilitat per que ho pugui veure la resta de participants i, com si es tractés d'un escenari, de cara al públic.
- Una altra variant és deixar que un mateix grup escenifiqui més d'una imatge, per tal de poder observar si l'organització grupal i l'exercici del lideratge va variant i en quin sentit.

Ordenar-se sobre un tronc		
OBJECTIUS	• Conèixer les persones del grup. • Generar treball en equip, la presa de decisions i l'ajuda cooperativa.	
PARTICIPANTS	Entre 10 i 40 persones a partir de 6 anys.	
TEMPS	10 minuts.	 Cooperació Concens
MATERIALS	Cadires o bancs; també es pot fer servir cinta adhesiva a terra o papers de diari.	

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Situem en fila tantes cadires com persones hi hagi i aquestes es pujaran damunt. Si fem servir bancs, ha d'haver-hi suficient espai perquè tothom pugui ser sobre. Una vegada tothom estigui a sobre, la persona facilitadora explica que s'han de col·locar en ordre seguint un criteri, com per exemple, els mesos dels seus aniversaris. Cal que els participants es col·loquin els de gener a una punta, seguint successivament la resta de mesos, fins a arribar als de desembre en l'extrem oposat. Ningú podrà baixar de les cadires o bancs. Les persones del mateix mes hauran de tenir en compte el dia del seu aniversari, posant-se davant les persones que siguin dels primers dies de cada mes i així successivament, fins a arribar als últims dies del mes. Quan considerin que estan ordenats, en veu alta, diuen el dia i el mes de l'aniversari de cadascun, per a comprovar si estan ben ordenats o no.

En un **entorn virtual**, farem servir la creativitat i la imaginació per escenificar, al voltant de la pantalla, com ens ordenem, per exemple, aproximant-nos més o

menys a la pantalla (els que van néixer al gener més a prop, els que van néixer al desembre més lluny), o quina part del cos mostrem (gener: caps, desembre: peus; per exemple i al mig tota una graduació). Proposaríem el treball en grups petits per que arribin a un consens de com escenificar l'ordre establert. Podem generar preguntes sobre la interpretació d'aquesta escenificació.

REFLEXIÓ

- Com ha funcionat el treball en equip? S'han ajudat? S'han organitzat abans de fer l'exercici o cadascú s'ha mogut en funció de qui tenia al seu costat? Han decidit entre totes o algú va prendre el lideratge? Tothom es movia alhora o s'anaven movent i col·locant d'un en un? Finalment, valorem com ens hem sentit en relació amb al contacte físic amb la resta de persones.

ORIENTACIONS

- Podem substituir les cadires o el banc per papers de diari a terra o cinta adhesiva, fent dues línies paral·leles perquè se situïn entre elles i hagin de moure's trepitjant sempre l'espai entre les dues línies o dins els papers, sense sortir-se. Una variant és que no es pugui parlar, llavors caldrà comunicar-se a través de signes i gestos, fent servir canals de comunicació que no siguin els verbals, per afavorir la creativitat en la comunicació. Podem proposar altres criteris d'ordre: pels dies del mes en què vam néixer, o per ordre alfabètic de les inicials dels noms, les edats...
- És important anar amb compte que ningú caigui; convidarem a les persones amb talons o sabates amb plataforma a treure's les sabates. Mentre es realitza l'exercici, el/ la facilitadora pot ser a prop i, a vegades, si el veiem necessari, donar la mà a persones que puguin tenir més por per l'altura o que siguin menys hàbils corporalment.

2 Violències

Una vegada hem treballat la cohesió i l'enfortiment del grup, generat un espai de confiança, afecte, solidaritat i respecte, podem avançar cap al segon eix, al qual durem a terme exercicis dirigits a identificar (causes i conseqüències), prevenir i abordar les violències masclistes, pas previ per deconstruir (activitats dels eixos 3. Masculinitats i 4. Empoderament de les dones) i actuar (mobilitzacions juvenils) que recollim com als fruits del nostre arbre.

Proposta d'activitats per treballar l'eix 2: VIOLÈNCIES

Stop Paraules <i>Identificar violències masclistes</i>	
OBJECTIUS	• Identificar conceptes vinculats a les violències masclistes, no condicionats per posicions políticament correctes. • Generar competència entre grups per contrastar diferents tipus de dinàmiques.
PARTICIPANTS	Entre 8 i 40 persones a partir de 6 anys.
TEMPS	De 15 a 40 minuts.
MATERIALS	Fulles, llapis, pissarra o taulell.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

En grups d'entre 5-7 persones, distribuïm una fulla i un llapis a cada grup. Posem nom al grup i escollim una persona que faci de portaveu i encarregada d'escriure en el full. La persona facilitadora diu una paraula i cada grup ha d'escriure 7 paraules relacionades amb aquesta. El primer grup que acabi, aixeca la fulla al mateix temps que diu stop, llegeix les paraules i si estan relacionades, segons el criteri de la resta de grups, se li dona un punt que anotem a la pissarra. Es convida a la resta de grups a exposar les paraules diferents. Recollim els resultats a la pissarra. L'objectiu és facilitar la reflexió a partir dels conceptes triats. Una vegada s'han exposat i recollit les paraules respecte al concepte triat s'aborda des d'aquí el concepte a treballar.

Per un **entorn virtual**, proposem una variant menys competitiva i amb un ritme més lent. Ens organitzem en petits grups, en sales petites. Cada grup tindrà un temps per trobar les paraules vinculades a un nombre determinat de conceptes (entre 4 mínims, i 6 màxim). Donem accés a un seguit de sopes de lletres virtuals, on han de aconseguir 7 paraules vinculades al concepte que dona títol a la sopa. A cada sopa, tindrem almenys 10 paraules vinculades al concepte i algunes paraules sense cap vinculació, per despistar. Anirem passant de sopa com superant nivells, passant a la següent quan completem les 7 paraules. A mesura que van acabant, tornen al grup gran, rebent les puntuacions segons l'ordre d'arribada. Compartim les respostes i es revisen les puntuacions, per veure si efectivament hem completat la nostra recerca i no s'ha "colat" alguna resposta equivocada. En aquest cas, restaríem un punt a l'equip.

REFLEXIÓ

- Què passa quan introduïm dinàmiques competitives? Quines emocions i sensacions generen? Permeten deixar de banda posicions políticament correctes?

ORIENTACIONS

- És important començar amb paraules generals i comunes, per a anar complicant l'exercici fins a arribar als conceptes seleccionats. Recomanem tancar en el següent ordre: conflicte, pau i violència. Cal donar instruccions clares i comptar amb un consens de grup perquè la dinàmica pot generar tensions enfront de la puntuació.

Fotografia de... | *Identificar violències masclistes*

OBJECTIUS	• Identificar situacions de violències masclistes (diferents tipologies, interpretacions...) • Fomentar l'espontaneïtat, la imaginació i la creativitat. • Treballar sobre les múltiples possibilitats d'interpretació d'una mateixa imatge.
PARTICIPANTS	De 10 a 20 persones a partir de 12 anys.
TEMPS	30 minuts.
MATERIALS	Cap.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

El grup se situa a un costat de l'espai, deixant buit una altra part de l'espai que farà d'escenari. La persona facilitadora diu "Hem portat una fotografia de..." i tanca la frase amb un tema vinculat a les violències, causes, conseqüències o estratègies per a superar situacions de violències masclistes (per exemple, relació, estima, control, poder, discriminació, angoixa, por, tipus de violències -psicològica, física...-, denunciar, posar límits, apoderament...).

Convidem a participar, voluntàriament a qui vulgui entrar a formar part de la fotografia, donant-se el temps d'observar la composició en procés, i anar completant la imatge de la situació proposada. Només qui ho desitgi formarà part de la imatge; no ha de ser tot el grup. Donarem instruccions per no donar l'esquena al públic i ocupar l'espai "de cara" al públic.

Després preguntem al públic (participants que no formen part de la imatge) què veuen: en primer moment la descripció se centra en aspectes formals, per més tard donar pas a interpretacions, descripció de possibles continguts. Podem introduir preguntes sobre si perceben relacions de poder, qui té més poder i per què; qui té menys... si hi ha agressió, quines emocions predominen, què volem comunicar...

REFLEXIÓ

- Aquesta dinàmica ens permet reflexionar sobre les múltiples possibilitats d'una imatge; els diferents nivells de lectura, el que és obvi i el que imagino (nivells corporals, relacions de poder, emocions, equilibri de l'espai...).

ORIENTACIONS

- És important convidar a les persones que volen fer part de la imatge a observar la resta de persones abans d'incorporar-se; també indicar que cal trobar posicions corporals que puguin mantenir-les durant una bona estona. En demanar al públic que descrigui la imatge creada, es recomana fer preguntes orientadores començant pel merament formal per a donar pas a les interpretacions. Respecte dels temes suggerits com a imatge, els primers han de ser quotidians per a donar pas al treball sobre conceptes com violència, pau... Es pot explorar la variació de donar veu a cadascú dels personatges, un a un.

Màquines <i>Identificar violències masclistes</i>	
OBJECTIUS	• Explorar la relació entre el cos i el so. • Representar mitjançant el cos conceptes i situacions.
PARTICIPANTS	De 6 a 20 persones a partir de 12 anys.
TEMPS	20 minuts.
MATERIALS	Cap.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

El grup camina per l'espai; qui facilita demana a alguna persona que s'aturi i faci un moviment i so repetitiu. Després d'observar el so i el moviment suggerit, la facilitadora convida a la resta de participants a sumar-se amb un moviment i so repetitiu propi, complementant i establint contacte amb les propostes prèvies.

En cas de restriccions de mobilitat i contacte, complementem la imatge sense establir contacte, considerant les mesures de distància establertes.

És important que no tot el grup faci part de la màquina; preguntem als qui queden fora què veuen, començant pel visible i més obvi, per demanar després què creuen que passa, posant en acció la imaginació, i quin nom donarien a la màquina. En acabat, se'ls demana als i les participants de la màquina que, sense canviar el moviment i so de cada qui, la portin a funcionar des d'un "conflicte". Se li pregunta al públic ara què veuen. En acabat es demana que tornin a la màquina inicial, i que ara la transformin, sense canviar el moviment i so de cada qui, a una versió amorosa. Se li fan les mateixes preguntes al públic.

REFLEXIÓ

- Quin conflicte sembla col·lectivitzar-se? La màquina inicial mostra un conflicte? Quines necessitats o problemàtiques s'expressen en aquest grup de treball? És interessant plantejar una reflexió sobre la naturalesa de les màquines i de la tecnologia que com a creació humana té implícitament una ideologia i un principi ideològic.

ORIENTACIONS

- Es pot replicar diverses vegades en el grup, fins que totes i tots participin. Podem donar la instrucció sobre quin tipus de màquina construir: la màquina de la família, la de l'amistat... Això ens pot ajudar a identificar problemàtiques i imaginaris al voltant d'una temàtica concreta.

Collage de la joventut <i>Identificar violències masclistes</i>	
OBJECTIUS	• Reflexionar des dels imaginaris socials sobre el que significa ser un home o una dona jove.
PARTICIPANTS	Homes i dones entre 12 i 20 anys.
TEMPS	1 hora i 30 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Conformem subgrups de 5-7 participants, de preferència amb persones del mateix gènere procurant que hi hagi homogeneïtat en l'edat. Cada grup tindrà un plec de paper de 1.80 metres de llarg que estendrà a terra, on algú del grup es posarà sobre per que la resta dibuixi el seu contorn. En tenir la silueta sobre el paper, es divideix en tres: una part que sigui des del cap fins a

la meitat del tòrax (1). Una Altra part des de la meitat del tòrax fins a la cuixa (2) i, finalment, de les cuixes fins als peus (3).

Una vegada cada grup tingui la seva silueta i l'hagi dividit en tres, s'explica que buscaran imatges o paraules en les revistes que tallaran amb les tisores i les enganxin de la següent forma:

- Cap i part de tòrax
 - El que la societat i la cultura diu que pensen els i les joves
 - El que els i les joves participants pensen
- Tòrax i part les cuixes
 - El que la societat i la cultura diu que els i les joves parlen.
 - El que els i les joves participants parlen.
- Cuixes fins als peus
 - El que la societat i la cultura diu que els i les joves fan.
 - El que el i les joves participants fan.

Es dona uns 45 minuts perquè els i les joves comparteixin i construeixin de manera col·lectiva la silueta, per passar a fer, en primer lloc, una cerca individual i després, en la mesura en què vagin consensuant amb la resta del grup, el vagin plasmant. Si no troben una imatge o una paraula per a representar, poden escriure-les. Una vegada acabades la siluetes, s'enganxen en un espai visible per a tots i totes i compartim impressions.

En un **entorn virtual**, proposem el treball en sales de reunió petites i fer servir aplicacions com el jamboard o el padlet que ofereixen un banc d'imatges que podem afegir al voltant de la silueta que tindrem al centre del full sobre el qual cada grup podrà treballar, donant instruccions si cal sobre com afegir les imatges seleccionades.

REFLEXIÓ

- Veient les diferents siluetes De què s'adonen? Quines diferències hi ha entre les siluetes d'homes i dones? En què s'assemblen? Hi ha alguna cosa en comú amb les imatges o paraules del que la societat sosté pensen, parlen i fan els/as joves? Què passa quan com a joves ens allunyem d'allò que la societat desitja de mi? Quines són les implicacions que viuen els/les joves per no seguir el que la societat desitja/exigeix d'ells/elles?

ORIENTACIONS

- És important disposar les revistes per l'espai de manera tal que inspirin la creativitat. Pot designar-se per grup una persona encarregada de

cadascuna de les tres parts de la silueta i que aquesta, vagi reunint les imatges o paraules i, una vegada s'arribi a un consens amb el grup, les enganxi on correspongui.

- Si la creació és **virtual**, podem donar instruccions per tractar les imatges (modificar la mida, forma, lloc...).
- Aquesta activitat es pot realitzar per introduir el treball per grups diferenciats (masculinitats pels joves i apoderament per les joves) o després del treball diferenciats, per tancar la reflexió.

3 Masculinitats

El tercer eix proposat és el treball en masculinitats, que durem a terme específicament amb els joves, on proposem activitats i dinàmiques dirigides a comprendre els rols de gènere, especialment què significa ser home i l'exercici de la masculinitat hegemònica que garanteix una posició dominant i privilegiada per als homes i de subordinació per a les dones.

Fer un treball profund, reflexiu i transformador sobre la masculinitat, significa explorar quin tipus de masculinitat estan construint els joves, quins són els seus referents, quines són les seves actituds i rols, i com aquestes masculinitats reproduïen l'exercici de domini, control i violència sobre les dones. També caldrà propiciar espais per a identificar la necessitat de canvi en els homes com a factor determinant per a la prevenció en violències i la igualtat entre dones i homes.

Proposta d'activitats per treballar l'eix 3: MASCULINITATS

Antifaços de gènere Deconstruir les violències masclistes	
OBJECTIU	• Reflexionar col·lectivament sobre la construcció social i socialització de gènere.
PARTICIPANTS	Persones a partir dels 12 anys.
TEMPS	1 hora 30 minuts.
MATERIALS	Cartolines, tisores, pals de fusta (tipus brotxeta), cinta adhesiva, retoladors, colors....

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Disposarem el material per l'espai, de manera estètica i que susciti la creativitat. Convidarem a fer que cada participant prengui un plec de cartolina i se'ls convida que, amb el material disposat, facin un antifaç, una màscara en la qual deixin un espai per escriure frases.

Quan el grup comença a crear les seves màscares, se'ls hi demana records de cançons que escoltaven a la seva infància, que procurem reproduir pels altaveus. També podem demanar records de jocs de la infància. Enllestirem la màscara al voltant dels 30 minuts.

Després, formularem al grup preguntes com: Què et van dir que era ser home/dona? qui t'ho va dir? Escriurem les respostes sobre les màscares, amb lletra clara. Demanarem als joves que es posin les màscares (pegant-les al pal de fusta i que es posin en cercle mirant cap a fora, mentre les joves, sense màscara, es disposen en cercle observant als joves.

Convidem a les dones a circular, observant detalladament les màscares dels homes i llegint l'escrit sobre elles. Després d'un temps, s'intercanvien els llocs, les dones amb les seves màscares posades van al cercle interior i els homes observen les màscares i les frases detalladament. Al final, tots i totes es col·loquen les seves màscares i caminen per a observar-les totes. Una vegada acabada la lectura de totes les màscares, qui facilita demana al grup s'asseguin en les seves cadires disposades en cercle per a reflexionar col·lectivament sobre de del fet que s'han adonat.

REFLEXIÓ

- Com ens sentim fent la màscara, recordant la infància, escrivint les frases? Com ens sentim amb la màscara posada, quan ens observen? Quina és la relació entre les frases i la construcció social de reconèixer-se com a home/dona? Quina relació té aquest exercici amb les creences i mandats de gènere? Quin és el paper de la família i la criança en aquests mandats?

ORIENTACIONS

- La base de l'exercici està lligada amb la creativitat i la infància, per la qual cosa cal llegir el ritme del grup per concentrar-se.

Mapatge de la Masculinitat Hegemònica Deconstruir les violències masclistes	
OBJECTIU	• Reflexionar col·lectivament sobre les característiques físiques, estètiques i emocionals de la masculinitat hegemònica.
PARTICIPANTS	Entre 10 i 30 joves, a partir dels 12 anys (es recomana treballar en grups no-mixtos).
TEMPS	1 hora 30 minuts.
MATERIALS	Plec de paper continu, cinta adhesiva, retoladors gruixuts de colors.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

En grups d'entre 5 i 7 joves, demanem que uneixin els plects de paper amb cinta adhesiva de tal forma que un dels participants, pugui ficar-se a sobre. La resta del grup, dibuixa el seu contorn sobre el paper utilitzant els marcadors, quedant plasmat el perfil.

Demanem al grup que reflexioni, primer de manera individual, en els aspectes físics, emocionals i estètics que culturalment se'ls diu que han de ser/tenir/aparentar per "ser homes". Després, demanem que comparteixin col·lectivament les seves reflexions en grup representar-les, dibuixant o escrivint sobre el perfil. La idea és plasmar al plec i consignar-ho, des de la iniciativa individual i col·lectiva dels participants.

Posteriorment, cada grup enganxa el perfil realitzat de forma que la resta de grups pugui veure'ls i contrastar aspectes en comú, diferències, complementaritats...

En un **entorn virtual**, proposarem el treball en petits grups, nomenant un portaveu que serà qui exposarà les troballes del grup. Instem a fer les aportacions i recollir-les en alguna de les aplicacions que permeten treball col·laboratiu (jamboard, padlet, mentimeter) i que prèviament haurem dissenyat.

El núvol de paraules de mentimeter, per exemple, permet visibilitzar la freqüència, perquè a partir de les reflexions individuals podem visibilitzar els aspectes més comuns i reiteratius. La pissarra del jamboard permet posar notes adhesives amb diferents colors que podem col·locar i moure a diferents

indrets del full, pel que es poden establir diferents classificacions. Per exemple, podem demanar que facin servir un color per aspectes relacionats amb el pensament a prop del cap, altre amb els sentiments al voltant del tronc i altre amb les accions, al voltant de les cames. Amb la reflexió, altra variant pot ser demanar que cada grup triï un color per les seves notes.

REFLEXIÓ

- Què entenen per masculinitat hegemònica? Quines són les característiques físiques de l'home representat? Quines són les característiques emocionals de l'home representat? Quines implicacions té això en la relació amb altres homes? I amb les dones? Què compartiu amb aquest home? Qui diu com ha de ser aquest home? Podria ser diferent? Com i per què?

ORIENTACIONS

- És important emfatitzar des de l'inici que partim de l'home que socialment i culturalment s'imposa com a estereotip; cal emfatitzar que no es tracta d'una imatge ideal o políticament correcta. En treballar amb un grup mixt, podem demanar a les dones que facin el contorn d'un home i que plasmin el que, segons les seves vivències, componen a aquest home hegemònic.

4

Apoderament de les dones

En el tercer eix de les nostres branques proposem fer un treball específic amb les joves per fomentar el seu apoderament, a través d'activitats que permetin revisar els rols de gènere, identificar i compartir històries de les violències que viuen o coneixen pel fet de ser dones joves. També procurem reforçar, de manera individual i col·lectiva, la seva autoestima i confiança per generar reflexions i estratègies per a posar límits, cuidar-se i prevenir les violències masclistes.

Proposta d'activitats per treballar l'eix 4: APODERAMENT DE LES DONES

Dona collage Identificar violències masclistes. Deconstruir les violències masclistes.	
OBJECTIUS	• Reflexionar sobre el que som i reconeixem com a dones • Teixir ponts i històries que ens uneixen com a dones.
PARTICIPANTS	Homes i dones entre els 12 i 20 anys.
TEMPS	1 hora 30 minuts.
MATERIALS	Revistes i altres materials (fils, llanes, papers, colors...)

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

A partir de revistes i altres materials (fils, llanes, papers, colors...) per grups d'entre 5 i 7 participants, realitzarem una dona -collage. Pot ser amb la forma d'una silueta corporal, a la que registrar creences i característiques que tenim com a dones joves: com soc, què m'agrada, quins somnis tinc...

Una vegada enllestit, exposem els collages en una Galeria i observem: com ens identifiquem? Què ens caracteritza? En quines situacions de la meua vida han aparegut les meves creences i característiques? Em veig en les dones pròximes a mi, de la meua família?

REFLEXIÓ

- Com estem enllaçats els cossos presents? Són iguals les característiques i creences en homes i dones i altres identitats? Quins són els impactes en el meu cos? Quins són els danys en el meu cos? Com ens sentim?

Amb aquest cos he... Identificar violències masclistes. Deconstruir les violències masclistes.	
OBJECTIUS	• Activar els sentits a través de la memòria de parts del cos; • Generar autoconsciència i apreciació corporal; • Enfortir la confiança del grup i generar estima en el grup.
PARTICIPANTS	Fins a 20 persones.
TEMPS	15 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Convidem a compartir experiències a partir del que han viscut les diferents parts del cos. L'activitat consisteix a explicar què s'ha fet i què han viscut diferents parts del cos. La persona facilitadora convida a caminar per l'espai i a aturar-se davant d'altra persona, establint contacte visual. Quan estiguin formades les parelles, la facilitadora nomena una part del cos: Comencem amb les mans: amb aquestes mans he... Donem un temps per què les dues persones, una cada vegada, detallin a l'altra què han fet les seves mans. Una vegada totes dues han passat per la mateixa part del cos, qui facilita demana que tornem a desplaçar-nos per l'espai per a trobar altra parella. Quan estiguin formades les noves parelles, nomena una altra part del cos i l'exercici continua. En un **entorn virtual**, convidarem a tancar els ulls per una visualització individual, on la persona facilitadora guiarà als participants des de la calma i respiracions profundes inicials a anar connectant-se per recórrer les diferents parts del cos, procurant evocar diferents sentits, com l'olfacte, el gust, el tacte o l'oïda. Finalitzada la visualització, convidem a compartir alguna de les sensacions.

REFLEXIÓ

- Reconec la importància i la memòria de cada part del meu cos? Quin tracte li he donat a cada part? Hi ha alguna emoció o història que es relacioni amb alguna part del cos en particular? Què succeeix amb els sentits continguts en les diferents parts del cos? Es relacionen entre si? Cadascuna es contacta amb una part del cos que ha sentit molt afectada. Quins danys ha produït el patriarcat en el meu cos?

ORIENTACIONS

- És important passar per parts del cos que impliquin diferents sentits. Per la naturalesa de l'exercici és molt rellevant haver consolidat el grup abans;

poden donar-se situacions emocionals vinculades a històries de vida que el grup ha de saber processar.

- Depenent del grau de consolidació del grup, escollirem unes parts o altres del cos. Per exemple, per conèixer-nos més podem fer al·lusió a les cames (on ens han portat aquestes cames), o als peus (quines terres han trepitjat), a la boca (quins menjars han degustat), al nas (quins aromes han olorat).

Límits <i>Identificar violències masclistes. Deconstruir les violències masclistes. Actuar contra les violències masclistes.</i>	
OBJECTIUS	• Identificar les formes en què posem límits. • Provar diferents maneres de posar límits.
PARTICIPANTS	20 – 30 persones.
TEMPS	15 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Dividim el grup en dos i es demana que se situïn en dues files, una enfront de l'altra mirant-se entre si, amb una distància aproximada de 10 passes entre elles. Cada persona tindrà una persona al davant.

Les persones de la fila A s'han d'anar acostant a la seva parella amb la intenció d'envair el seu espai i hauran de detenir-se només quan sentin que la seva parella els posa un límit clar.

Les persones de la fila B hauran de posar un límit a qui s'acosta. L'activitat es fa en tres moments marcat pels tipus de límits: primer amb la mirada, segon amb el cos i la mirada, i finalment amb la mirada, el cos i la veu. En finalitzar es canvia de rol.

REFLEXIÓ

- Què em passa quan poso límits? en quina ronda em sentia més còmoda?, o quina ronda em va resultar més difícil? Què passa quan ric? Què passa quan em poso nerviosa? Quan sento que em posen un límit clar?

ORIENTACIONS

- Per a afavorir que connectin amb l'activitat podem demanar al grup que tanquin els ulls i s'imaginin una situació real on algú vol acostar-se sense el seu consentiment, per exemple.

3.IV

**FRUITS DE LA
TRANSFORMACIÓ
NO VIOLENTA**

IV

FRUITS DE LA TRANSFORMACIÓ NO VIOLENTA

Els fruits apareixen com l'element que reinicia el procés d'aprenentatge i el porta més enllà: en si mateix, un fruit porta la mateixa llavor de l'arbre del qual va néixer. És, per tant, una manera d'entendre l'educació com un procés i espai on es materialitza la multiplicació de coneixements i la creació d'agència i subjectivitats polítiques. Amb i en els fruits, es tanca el cercle pedagògic al mateix temps que, paradoxalment, es torna a reiniciar tot el procés de nou, com a espiral que no acaba. Aquí trobem l'enllaç entre l'educació i l'activisme.

En ressaltar la base social de l'educació, es concep l'aprenentatge com un procés dinàmic i dialògic que construeix un coneixement per la transformació social des de l'horitzontalitat i la lluita contra les opressions, a partir de la conscienciació i l'acció dels joves i els i les educadors/es. D'aquesta manera, l'aprenentatge proposat en prevenció de violències masclistes es construeix des del vincle horitzontal dels i les implicades, i s'aplica cercant la manera de transformar les seves condicions d'existència i la satisfacció de les seves necessitats.

Ampliem la noció d'aprenentatge com diàleg i acció i en fer-ho, transformem la vida. En aquest sentit, busquem que els i les joves, es transformin i transformin la seva vida partint de la sensibilització cap a si mateixos/es per a arribar a ser activistes pel canvi, creant estratègies per a replicar l'après en els seus propis espais personals i col·lectius.

Fins aquí, en el nostre procés educatiu ja tindrem el nostre objectiu bastant reeixit, perquè la informació de la llavor (fonaments pedagògics), el tronc (metodologia) i les branques (recursos didàctics) ha estat passat pel cos, l'emoció i la reflexió dels i les joves. Ara la nostra tasca com a educadors/as serà incentivar i orientar l'activació d'aquestes agències polítiques i els seus lideratges.

Proposem algunes **claus** per a tenir en compte al llarg de tot el procés formatiu i recomanem que, en la planificació dels processos educatius, es destinin moments específics per cercar estratègies pròpies i col·lectives perquè els i les joves siguin els qui trobin les formes que més els motivin per a incidir en els seus espais:

- **Fomentar l'autonomia i potenciar les capacitats dels i les joves**, perquè, quan deixem d'acompanyar els i les joves, comptin amb la confiança i les eines per a replicar l'après per si mateixos. Com el mateix fruit que durant un temps, mentre neix, creix i s'enforteix, pertany a l'arbre, però una vegada està madur, es desprèn, portant amb si i a la seva manera tota la informació, els nutrients i la memòria de l'arbre.
- **Facilitar espais individuals i grupals** perquè siguin els i les joves els qui identifiquin les problemàtiques sobre les quals incidir, segons les seves pròpies necessitats i interessos. Podem determinar diferents àmbits de la seva vida (el centre educatiu, la família, el barri, el grup d'amics...) on identifiquin l'existència de violències masclistes i facin anàlisi de les mateixes: quin tipus de violències identifiquen, qui les exerceix, quines dinàmiques les enforteixen... Comptar amb informació de la problemàtica sobre la qual volem intervenir és un primer pas per a activar l'agència política i el lideratge dels i les joves que els hi convida a un contacte conscient de la seva realitat, a no ser indiferents.
- **Oferir un espai per pensar i crear formes, accions i estratègies per a transformar** la problemàtica sobre la qual incidir, replicant o portant als seus entorns el que han après. Com hem esmentat en diverses ocasions, aquests processos educatius no pretenen acumular coneixement, sinó aprenentatge per a la vida, per a l'apoderament i per a fer alguna cosa amb l'après. Convidem als i les joves a concretar quin tipus d'accions volen dur a terme, conscients que les accions són tan variades com les problemàtiques i els seus interessos, obrint el ventall de possibilitats d'acció.

- En l'activació de lideratges i agències polítiques és fonamental que els i les joves puguin **identificar els recursos amb els quals compten** per a posar-los al servei de la seva acció o estratègia, les **aliances** que poden fer amb diferents persones que puguin donar suport a la seva tasca i les dificultats (pròpies i del context) que es trobaran per a trobar camins per a superar-les. Cal obrir el ventall de possibilitats.

Així, dins dels nostres processos educatius donarem espai per recollir les reflexions que sorgeixen en la vivència personal i col·lectiva, amb les dinàmiques, les explicacions teòriques i responen a les preguntes: **tot això que estem fent on ho puc portar i multiplicar? De quina forma ho vull fer?**, sempre recordant que l'activisme està en el quotidià, en les petites coses, vinculant-te a una transformació que t'agradi, amb la qual estiguis interessada, que et connecti amb el cor, que et passi pel cos.

En aquest punt interessa ressaltar l'acció crítica i transformadora com a finalitat de l'aprenentatge i fonament de la **no-violència**, concepte que cerca abordar tant les violències com la passivitat i indiferència que les legitima, partint del reconeixement de l'autonomia de les persones, l'acció col·lectiva, la desobediència i la resistència civil com a vies actives i pacífiques per a transformar situacions socials injustes o inequitatives d'una societat (Sharp, 1973). Resulta fonamental aquest terme quan volem incentivar als i les joves a activar les seves agències polítiques des de la creativitat, superant la passivitat i la indiferència enfront de les violències masclistes que veuen al seu voltant.

Així, la **no-violència** busca generar canvis socials i culturals estructurals com "una forma de lluita contra la injustícia, sense que aquesta lluita impliqui un greuge o mal a la persona que crea o secunda aquesta injustícia" (Jares, 1999:71). Comparteix amb els principis pedagògics (les llavors) la cerca d'una educació centrada en la construcció conjunta de coneixement com a forma d'humanització i transformació social, oposant-se a l'autoritarisme i la verticalitat entre educand i educat.

En conclusió, apostem a un procés educatiu que possibiliti l'agència i els lideratges dels i les joves per a la prevenció de les violències

masclistes i la transformació positiva dels conflictes de forma no violenta i creativa, implicant una nova forma:

- De viure i sentir que connecti amb el fet d'actuar.
- De relacionar-nos en societat a través de la cooperació.
- D'emocionar-nos a través de l'empatia.
- D'humanitzar-nos com a manera de resistir i transformar l'actual cultura de por, control, violència i competència.

4

BIBLIOGRAFIA

4 BIBLIOGRAFIA

Benítez, Luis, González, Santiago i Maiques, Mar (2019) “Es pot ensenyar a construir cultures de pau a través de l’art? Una reflexió des de l’aposta pedagògica de la Corporació Otra Escuela”, en Saberes i pràctiques pedagògiques socioculturals artístiques, Flores, Ana Lucía i Mina, Jesús (comp.), Universitat Catòlica, Cali.

Burton, John (1990) Conflict: Resolution and Provention, Virginia: Center Conflict Analysis and Resolution, George Mason University, The Macmillan Press.

Goleman, Daniel (2010) Intel·ligència Emocional, Editorial Kairós, Barcelona.

Freire, Paulo (2012 [1992]) Pedagogia de l’Oprimít. Editorial Siglo XXI, España.

InteRed (2017) Joves Actuant amb Cures. Proposta per promoure la participació social dels joves.

InteRed (2019) Posicionament Institucional d’InteRed per una Educació Transformadora.

InteRed (2019) Coeducant cap a una ciutadania global compromesa per un món lliure de violències masclistes.

Jares, Xesús (1999) Educació per a la pau. Teoria i pràctica, Editorial Popular, Madrid.

Lander, Edgardo (Compilador) (2000) La colonialidad del saber: eurocentrismo y ciencias sociales, CLACSO, Buenos Aires.

Maiques Díaz, Mar y Correal Cabezas, Ximena (2015) Entre pegats i recorreguts: eines d’educació per a la pau amb justícia de gènere, Corporación Humanas - Centro Regional de Derechos Humanos y Justicia de Género.

Mora, Francisco (2013) Neuroeducació. Només s’aprèn allò que s’estima, Alianza Editorial, España.

Otra Escuela, (2015) Es pot ensenyar a construir cultures de pau a través de l'art? Una reflexió des de l'aposta pedagògica de la Corporació Otra Escuela.

Salas Silva, Raul (2003) “¿La Educación necesita realmente de la Neurociencia?”

Estudios Pedagógicos, n. 29, 2003, pp. 155-171, Universidad Austral de Chile, Valdivia (Chile).

Sharp, Gene (1973) La política de la Acción Noviolenta, Boston, Porter Sargent Publishers.

Subirats, Marina (1994) “Conquistar la igualdad: la coeducación hoy” en Género y Educación, Revista Iberoamericana de Educación, n. 6. Sept - Dic 1996.

5

PRÀCTIQUES INSPIRADORES

5

PRÀCTIQUES INSPIRADORES

- **Transforma, la gimcana dels valors feministes per transformar el món** 76
- **8ena Trobada de la Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat (XAJI)** 82
- **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat) a l'Institut Maria Aurèlia Capmany** 88
- **Taca Lila Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat al Moisès Broggi** 93
- **Joves actuant per deconstruir la concepció social i cultural de gènere** 98
- **Experiència de treball de la Confederación Nacional de Mujeres del Campo - CONAMUCA amb els i les joves de República Dominicana.** 104

Transforma, la gimcana dels valors feministes per transformar el món

QUI SOM?

L'Associació **PLATAFORMA UNITÀRIA CONTRA LES VIOLÈNCIES DE GÈNERE** es va fundar l'any 2002 per donar resposta a la necessitat de visibilitzar la violència de gènere i reclamar actuacions, a través de la mobilització ciutadana. Està formada per 121 entitats (que tenen l'estatus de sòcies) i un gran equip de persones (voluntariat, professionals, etc.) de tot Catalunya, que compartim i impulsem un moviment social amb la missió d'erradicar la violència vers les dones de la nostra societat. L'àmbit geogràfic d'actuació és tot el territori català, tot i que treballem en xarxa amb organitzacions de dones de tot l'Estat, d'Europa i d'altres indrets del món.

ESPai

PARC del Fòrum, Barcelona. En el marc del XVII fòrum contra les violències de gènere.

ÀMBIT

Prevenió Socioeducativa en Violències de gènere.

EL PROJECTE

El Fòrum Jove s'ha consolidat com un espai de trobada i de reflexió entre persones joves, sobre aquelles qüestions d'actualitat al voltant de la lluita contra les violències de gènere.

Aquesta activitat **"TRANSFORMA, LA GIMCANA DELS VALORS FEMINISTES PER TRANSFORMAR EL MÓN"**, està adreçada als centres educatius i alumnes de l'ESO.

La proposta es poder recórrer diferents països, en un viatge que permet conèixer de primera mà situacions singulars dels territoris que es visiten: com viuen les dones d'aquell territori, quina es la seva lluita i quins drets han aconseguit en l'actualitat, quin ha estat l'impacte al llarg de la història per superar aquella situació de discriminació.

ELEMENTS DE MOTIVACIÓ:

- Anar de país en país per conèixer d'altres realitats, privilegis i drets que viuen les dones
- Cal superar cada repte (un mínim de 6 i un màxim de 12), amb un PASSAPORT que permetrà creuar països i fronteres on aportar aquell aprenentatge: el valor feminista.

QUI HA PROMOGUT L'ACCIÓ?

El projecte està promogut per la **Plataforma Unitària contra les Violències**.

QUI S'HA IMPLICAT?

620 joves de ESO de entre 12 a 17 anys de 9 centres de secundària de Barcelona i província. També 28 professors i professores, i 9 persones voluntàries. 25 joves del Cicle Formatiu de Grau Superior de Promoció de la igualtat del centre educatiu Bemen 3.

ENTITATS SOCIALS COL·LABORADORES

Fundació Trinijove. Programa de Ràdio.

NUS Teatre cooperativa, dinàmica de tancament.

Corporació Amiga Joven, Medellín, Colòmbia.

Cúrcuma Cooperativa.

Fundació NADIR.

Avalot.

Grup d'animació Companyia Saga.

CENTRE	LOCALITAT
Turó d'en Baldiri	Teià
Col·legi Virgen del Carmen	Santa Coloma de Gramenet
INS Manresa Sis	Manresa
INS Flos i Calcat	Barcelona
INS Manuel Vázquez Montalban	Sant Adrià de Besòs
INS Les Marines	Castelldefels
INS Bitàcola	Barberà del Vallès
INS Esteve Terrades	Cornellà de Llobregat
INS Besos	Sant Martí

VÍDEO

Vídeo resum de TRANSFORMA,
la gimcana dels valors feministes
del Fòrum Jove 2021

UNA PINZELLADA DEL PROCÉS DE MOBILITZACIÓ DELS I LES JOVES

Implicació dels i les joves a l'espai anual del Fòrum contra les Violències de Gènere que des de la Plataforma es realitza cada any, al mes de novembre.

Aquest espai de caire i ressò internacional, és únic al territori estatal en tant que aborda les violències de gènere des d'una perspectiva unitària i pretén arribar a la ciutadania en general i als professionals, joves i adolescents de tot el territori català i internacional de manera específica a través de grups de treball específics i activitats diverses.

PARTICIPACIÓ EN VARIES FASES:

Fase 1. Preparació del Fòrum, a través d'un procés col·lectiu de treball en xarxa amb diferents entitats especialitzades i professionals de l'àmbit educatiu. Aquesta preparació inclou la creació del programa, la preparació logística, la comunicació i l'organització.

Fase 2. Realització del XVII Fòrum contra les Violències de gènere al mes de novembre de 2021, en el qual es van portar a terme activitats específiques sobre la problemàtica de les violències de gènere.

Participen de manera activa alumnes de (CFGS) Cicle Formatiu de Grau Superior de Promoció de la igualtat del centre educatiu Bemen 3, properes generacionalment als grups de l'ESO, amb experiències de vida diverses, en procés d'aprenentatge i amb una clara implicació cap els valors feministes i d'igualtat, un discurs i una posada en escena, més propera, que potser la d'un equip tècnic, de docents o talleristes. La possibilitat de contactar i cercar sinèrgies amb entitats especialitzades en la prevenció de les violències masclistes tant a nivell local, com a nivell internacional; i conèixer la seva missió i l'ADN com a entitat o bé la possibilitat de fer cerca i proposar altres mirades que potser no hem tingut presents. També apostem pel treball en xarxa, per la implicació col·lectiva de grups i de persones. Aquesta amplitud dona per resultat un contingut integrador i de més qualitat; però sobretot permet una posada en escena que cobra veritable sentit.

Fase 3. Creades les sinèrgies sorgides a partir de participar i compartir espais de reflexió amb un ambient lúdic, els i les joves, van continuar treballant en col·laboració però des de els seus territoris.

CLAUS TRANSFORMADORES

- Fer una aproximació als drets i privilegis de les dones i col·lectius LGTBIQA+ en situació d'exclusió en diferents indrets del món.
- Desenvolupar consciència de ciutadania global.
- Aprendre a treballar en equip des del consens i la cooperació.
- Desenvolupar consciència crítica vers les desigualtats i aprendre, entendre i empatitzar sense judicis les estratègies de canvi i transformació.

METODOLOGIES

A partir de una metodologia d'aprenentatge i de participació creativa conegudes com metodologies TBL (Thinking Based Learning Teacher), aprenentatge basat en el pensament crític, afavorint espais de construcció col·lectiva. Es un mètode d'ensenyament actiu posant el focus en les persones. En aquest sentit la persona participant es el centre del procés educatiu, desenvolupant habilitats per aplicar-les a la vida real.

ENFOCAMENT DE GÈNERE

Et proposa un viatge amb clau feminista. La mobilitat pel planeta no és fàcil per totes les persones (violència institucional, lleis), depèn del teu origen, potser d'altres qüestions tant culturals, com econòmiques i el lloc on has nascut tindràs més o menys dificultats. (interseccionalitat). La proposta es poder recórrer diferents països, en un viatge que et permetrà conèixer de primera mà situacions singulars dels territoris que visitaràs... com viuen les dones d'aquell territori, quina es la seva lluita i quins drets han aconseguit en l'actualitat, quin ha estat l'impacte al llarg de la història per superar aquella situació de discriminació. Una de les qüestions que uneix els feminismes, es la mobilització social i política pel canvi de lleis i la millora de la vida de les dones i els col·lectius desfavorits o en exclusió.

EL MÉS SIGNIFICATIU PER AL GRUP

La clau és posar en marxa accions adreçades a joves amb la seva implicació durant tot el procés. Amb la creació de grups de treball per a la identificació de la temàtica, i amb un treball previ de continguts que es volien treballar. A més, del paper protagonista del grup de joves que van dinamitzar les proves de la gimcana. A més, aquesta iniciativa és reproduïble a diferents contextos, grups i territoris on la diversitat i la riquesa cultural són fenòmens naturals de les nostres societats globals.

ÉS UNA ACCIÓ DE REFERÈNCIA, PERQUÈ?

L'activitat pretén fer una immersió a una sèrie de coneixements des d'una vessant pràctica i amb una metodologia lúdica per promoure:

- Estils de vida respectuosos.
- Els drets humans.
- La igualtat de gènere.
- La promoció d'una cultura de pau i la no violència.
- Una ciutadania mundial respectuosa amb la diversitat cultural.
- La contribució a un desenvolupament sostenible i sobretot poder visibilitzar les dones i la violència masclista que es dona en les societats del sistema patriarcal (la crisi de la cura, la divisió sexual, la violència sexual que pateixen les dones, i l'autonomia física i sexual de les dones)..

REPTES DE FUTUR

- Desenvolupament d'espais de trobada per debatre, reflexionar i reivindicar espais sense violències en els seus contextos més propers.
- Acompanyament a joves i comunitats educatives en l'apoderament per lluitar per una vida lliure de violències masclistes.
- Posada en marxa d'accions on posar en el centre el reconeixement de la diversitat cultural i la inclusió de sabers i experiències juvenils.

8^{ena} Trobada de la Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat (XAJI)

QUI SOM?

La **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** és un projecte que es desenvolupa en el marc de l'educació entre iguals i l'aprenentatge cooperatiu amb l'objectiu de formar persones joves que siguin capaces de promoure la igualtat de gènere, detectar episodis de violència en el seu propi entorn educatiu i finalment esdevinguin referents i agents actius per la transformació social. Es tracta d'un projecte de quatre anys que té dues fases: la primera on el jovent rep formació i la segona, on són els i les mateixes joves les que pensen de quina forma accionar en el seu entorn més proper.

La XAJI (Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat) és un projecte coordinat per la Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere en agrupació amb diferents entitats professionals de la prevenció: AHIGE Catalunya, Aliats del Feminisme, ApoderArt, Associació Gogara, Col·lectiu Punt 6, Cúrcuma, Fundació AROA i GrediDona/Luciferases.

Actualment, es troba en tres territoris, Cornellà de Llobregat coordinat per l'Associació Cúrcuma, Sant Martí coordinat per l'Associació Gogara i Sant Adrià del Besós, coordinat per GrediDona/Luciferases.

Un cop a l'any, es realitza la "Trobada de la XAJI" on s'aglutinen tots i totes les adolescents d'aquest projecte i dels tres territoris i comparteixen experiències i inquietuds.

ESPai

En aquest cas, es va fer una trobada presencial al Citilab de Cornellà de Llobregat.

ÀMBIT

Es tracta d'una acció en xarxa portada a terme per diversos centres educatius.

ENTITATS

GrediDona

GrediDona és un grup de la Universitat de Barcelona que creu en la força del feminisme per a la transformació social i educativa. Treballa connectant el món professional i al món acadèmic, una necessitat en aquests moments de convulsions i crisis com els que estem vivint.

LUCIFERASES

Luciferases és una associació de divulgació científica amb perspectiva social i feminista. La ciència no deixa de ser una estructura més de la nostra societat i es veu a travessada per tots els sistemes que ens rodegen, inclòs el masclisme, i per aquesta raó, veu la necessitat que la ciència sigui un instrument per la transformació social en clau feminista.

EL PROJECTE

La trobada de la **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** és un projecte on participen les diverses entitats que formen part de la XAJI oferint tallers de formació durant el matí de la trobada. En aquests tallers els adolescents no només reben formació, sinó que es coneixen entre ells i elles i es promou l'intercanvi d'experiències, la coneixença i el vincle. Durant aquesta primera part, el professorat que ha acompanyat als grups de la XAJI, té la possibilitat d'anar al "Cafè Tertúlia" on es coneixen i parlen de reptes i dificultats que es troben per portar a terme la coeducació al seu institut.

Després es fa un esmorzar per potenciar un ambient lúdic i festiu i finalment, els diversos grups fan una representació sobre allò que han après. Finalment es fa una cloenda.

QUI HA PROMOÏT L'ACCIÓ?

El projecte està promogut per la **Plataforma Unitària contra les Violències** i coordinat per **Associació Cúrcuma, Associació Gogara i GrediDona/Luciferases**.

QUI S'HA IMPLICAT?

S'impliquen les diverses entitats que formen part de la XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat), la Plataforma Unitària contra les Violències, el professorat referent dels centres educatius i els i les adolescents.

VÍDEOS

2a Trobada de la XAJI

3a Trobada de la XAJI

UNA PINZELLADA DEL PROCÉS DE MOBILITZACIÓ DELS I LES JOVES

El projecte de la **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** dura quatre anys i participen joves de 1r a 4rt d'E.S.O. A la trobada s'aglutinen uns 150 joves aproximadament.

CLAUS TRANSFORMADORES

- Per una banda, la capacitat de trobar-se i compartir el procés comú que estan vivint ells i elles. També el fet de poder compartir les mateixes inquietuds i voluntat transformadora pròpia de les temàtiques que es tracten a la XAJI (Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat).
- Per una altra banda, que les joves són agents actives del procés de formació i de l'acció, esdevenint activistes per a la transformació social.

METODOLOGIES

Tot i que les temàtiques que es tracten són molt diverses i molts cops depenen de l'entitat que se'n faci càrrec, el denominador comú és utilitzar metodologies que parteixin de la vivència i que siguin actives, sortint de la unidireccional i entenent que el procés d'aprenentatge és mutu i ha de contemplar diverses formes i creativitat.

ENFOCAMENT DE GÈNERE

El projecte de la **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** té un enfocament de gènere, ja que les joves acaben esdevenint agents per la igualtat al seu entorn proper: aprenuin a identificar situacions de violència, entendre com funciona el sistema patriarcal, teixir aliances amb agents aliades i transformar en la mesura del que puguin el seu institut perquè sigui més igualitari.

EL MÉS SIGNIFICATIU PER AL GRUP EN EL PROCÉS DE MOBILITZAR-NOS

El més significatiu per al grup és veure que no estan soles en la voluntat de canviar les coses cap a una societat més justa i igualitària. És a dir, conèixer agents amb els i les que teixir aliances.

REPTES DE FUTUR

Treure més temps per posar en pràctica totes les idees sorgides pel desenvolupament de l'acció més enllà de la taca lila pintada inicialment, i estendre la proposta a altres XAJIs i centres educatius, en definitiva, **ampliar la XAJI perquè hi hagi més joves activistes en els centres educatius.**

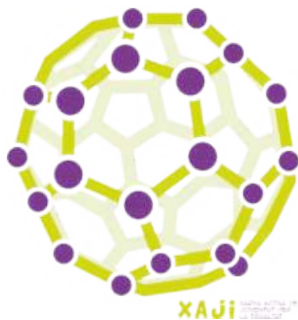

XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat) a l'Institut Maria Aurèlia Capmany

QUI SOM?

CÚRCUMA

CURCUMA SCCL: Acció, diversitat i transformació amb perspectiva de gènere. Cúrcuma és una cooperativa feminista social sense ànim de lucre de professionals de l'àmbit psicosocioeducatiu. Dissenyem i oferim serveis educatius i de formació en la prevenció de les violències masclistes i l'assetjament escolar així com acompanyaments a grups, entitats i empreses. Entenem el conflicte com una oportunitat de transformació i treballem fomentant l'expressió de les emocions i necessitats.

ESPAI

Institut Maria Aurèlia Capmany, Cornellà de Llobregat

ÀMBIT

La **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)**, com diu el seu nom, és una acció en xarxa perquè es treballa amb diferents Grups de joves; té una perspectiva comunitària perquè està acompanyada per entitats del territori i es desenvolupa en l'àmbit educatiu perquè es treballa des dels instituts.

EL PROJECTE

La **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** té com a objectiu consolidar una xarxa de joves d'entre 12 i 17 anys que participin voluntàriament per detectar, prevenir i revertir situacions abusives dins el seu context esdevenint agents d'igualtat. El projecte ha tingut diverses fases; la primera, on es va realitzar formació amb perspectiva de gènere als i les joves del Grup; la segona, on es va acompanyar al Grup i es va promoure el debat, l'anàlisi i el disseny d'accions; la tercera, on es van realitzar les accions i l'avaluació i una quarta que, durant aquest any, es realitzarà per fer relleu i traspàs pel canvi generacional del Grup. A part de la intervenció a l'institut, s'han organitzat trobades amb tots els grups per compartir processos i s'ha participat d'esdeveniments de la ciutat.

QUI HA PROMOGUT L'ACCIÓ?

Programa impulsat pel Centre d'Informació i Recursos a les Dones (CIRD) de l'Ajuntament de Cornellà i la Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere.

QUI S'HA IMPLICAT?

Els i les joves de l'Institut Maria Aurèlia Capmany, professores i direcció del centre, coordinadores territorials, persones referents de Cúrcuma, del CIRD, de la Plataforma i l'Ajuntament de Cornellà de Llobregat.

UNA PINZELLADA DEL PROCÉS DE MOBILITZACIÓ DELS I LES JOVES

L'any 2018 es va incorporar al projecte l'Institut Maria Aurèlia Capmany i s'ha consolidat el Grup XAJI des d'aleshores. El nombre de participants ha anat canviant; el primer any el Grup estava format per 30 joves; el segon any el projecte es va haver d'adaptar al confinament i el format online va fer disminuir la participació fins a 17 persones però la situació es va revertir durant el tercer any amb el retorn de la presencialitat. El grup és potent, creatiu i propositiu; hi ha veus líders femenines que tenen molt clar el discurs feminista i cal potenciar els seus lideratges perquè en un futur realitzin accions de transformació social més enllà de l'institut. S'ha pogut percebre recolzament i motivació per part de la direcció del centre, aquesta acceptació també s'ha d'atribuir a la tasca feta per les persones de referència que han incidit en la visibilització i acompanyament, motivant i implicant a tota la comunitat educativa.

CLAUS TRANSFORMADORES

Creiem que tot i treballar els riscos i opressions que es despleguen de conviure i formar part d'una societat heteropatriarcal hem de posar el focus en l'apoderament i capacitat transformadora i de canvi per no caure en la victimització i desencís. Trobem essencial treballar el suport de les noies i nois que pateixen violència, ja sigui per motius d'identitat de gènere, sexo-afectives, per la pressió estètica i buscar referents saludables tant femenins com masculins. És necessari reforçar l'autoestima i oferir eines i recursos d'apoderament personal. Mesurant l'impacte del projecte les i els joves expliquen que ha estat un canvi significatiu i d'apoderament per part de les persones vinculades directament al projecte però que cal visibilitzar, reconèixer i avalar el projecte per part de la resta de comunitat educativa sobretot per part del professorat que no pertany al projecte.

METODOLOGIES

Durant la fase de formació s'ha emprat una metodologia participativa on es treballa a partir d'iniciatives, motivacions i vivències reals de les persones participants, l'aprenentatge esdevé significatiu i on cada persona viu el procés d'interiorització i d'apoderament de manera única; que impacta posteriorment de manera col·lectiva i es materialitza en la fase de seguiment (segon curs) i amb accions de sensibilització i transformació mitjançant l'autogestió i la cooperació (tercer curs). La clau metodològica del projecte és la participació activa de les joves; generar espais que siguin seus, implicar-les emocionalment amb el projecte perquè el sentin seu i apoderar-les perquè liderin les dinàmiques. Deixar que els espais de participació siguin per a i de les joves i que l'adult passi a tenir un rol d'acompanyament. A la vegada, això s'ha reforçat amb trobades de grups de Xaji a Cornellà (hi ha 6 instituts que participen del projecte) i d'altres territoris on també funciona el projecte de la Xaji, com per exemple Sant Adrià del Besòs i el Districte de Sant Martí de Barcelona.

ENFOCAMENT DE GÈNERE

He sigut essencial adonar-se que amb un projecte de prevenció de violències masclistes no és suficient. El professorat ha de garantir que les seves pràctiques educatives siguin no sexistes i el centre ha d'oferir més activitats o programes que acompanyin a l'alumnat en la seva configuració com a persones, identitat de gènere i diversitat sexual. Des del grup es considera que cal que es faci més formació a tot al centre en perspectiva de gènere, especialment el professorat.

ÉS UNA ACCIÓ DE REFERÈNCIA, PERQUÈ?

La **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** neix de la idea que el moviment feminista és imparable i que els i les joves del nostre present seran els adults i les adultes que podran liderar la transformació social del demà. El projecte es desenvolupa a partir de metodologies educatives lliures, com el treball en xarxa i la participació infantil i juvenil, i esdevé el motor de canvi a l'institut, al barri i a la ciutat. Els joves de la XAJI volen canviar l'ordre de les coses, perquè veuen i viuen la violència i perquè estan indignades amb el present que els hi ha tocat viure.

EL MÉS SIGNIFICATIU PER AL GRUP EN EL PROCÉS DE MOBILITZAR-NOS

La clau és posar en marxa accions adreçades a joves amb la seva implicació durant tot el procés. Amb la creació de grups de treball per a la identificació de la temàtica, i amb un treball previ de continguts que es volien treballar. A més, del paper protagonista del grup de joves que van dinamitzar les proves de la gimcana. A més, aquesta iniciativa és reproduïble a diferents contextos, grups i territoris on la diversitat i la riquesa cultural són fenòmens naturals de les nostres societats globals.

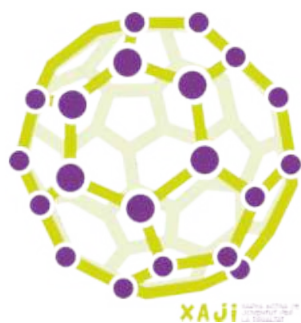
REPTES DE FUTUR

El futur de la **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** és que les joves participants siguin les que semblin els futurs grups d'agents d'igualtat; que els de 4t d'ESO passin el relleu als de 1r d'ESO i que liderin l'acompanyament i la mentoria per tal que el grup cada cop esdevingui més autònom. Enguany estem en aquest procés de relleu i des de la Plataforma ja s'està treballant en la línia de poder millor aquest procés amb la introducció de la metodologia de mentoria d'igual a igual, en la que s'estan formant les professionals que acompanyen el projecte.

Taca Lila Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat

QUI SOM?

La **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** és un projecte coordinat per la Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere en agrupació amb diferents entitats professionals de la prevenció. Un cop a l'any, es realitza la "Trobada de la XAJI" on s'aglutinen tots i totes les adolescents d'aquest projecte i dels tres territoris i comparteixen experiències i inquietuds.

La **XAJI (Xarxa Activa de Joventut per la Igualtat)** té com a objectiu consolidar una xarxa de joves d'entre 12 i 17 anys que participin voluntàriament per detectar, prevenir i revertir situacions abusives dins el seu context esdevenint agents d'igualtat. **La XAJI forma part de la Plataforma Unitària Contra les Violències de Gènere (PUCVG).**

ESPai

Centre de Secundària Moisès Broggi del districte de Sant Martí de Barcelona.

ÀMBIT

Centre educatiu.

EL PROJECTE

És una proposta original de la Leonor Sanchís al grup de la XAJI (Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat) 2021-2022 com a reformulació de la Caixa Lila que es va crear fa uns anys on l'alumnat de la XAJI denuncia fets i experiències de violència masclista viscudes. Consisteix en una taca lila inicial pintada a la paret de la planta baixa del centre que s'escampa per tot l'institut representant els valors feministes que cal estendre davant les violències masclistes i racistes.

QUI HA PROMOGUT L'ACCIÓ?

- Mestra Art, Leonor Sanchís,
- Mestra referent XAJI Mediadores, Montserrat Extremera,
- Coordinadora de la XAJI del districte de Sant Martí, Itsasne Gogara,
- Grup XAJI 4rt del Moisès Broggi curs 2021-2022,
- Plataforma Unitària Contra les Violències de Gènere

QUI S'HA IMPLICAT?

Tot el centre: els i les joves, professores, direcció del centre i també les famílies.

VÍDEO

Acció TACA LILA
XAJI Moiès Broggi

UNA PINZELLADA DEL PROCÉS DE MOBILITZACIÓ DELS I LES JOVES

- Unes 14 joves de 4rt de l'ESO
- El projecte no està acabat, segueix en procés. Es reuneixen mínim 1 vegada al mes.
- La taca lila inicial pintada a la planta baixa anirà escampant-se per tots els pisos de l'institut (al sol i a les parets) però la de la planta baixa serà la principal.
- El jovent s'organitza dividint-se les tasques a partir de les idees sorgides:
 - Promoure llibres i cançons feministes, afegint imatges de la portada i codis de Spotify dins la taca lila.
 - 1 vegada al mes convoquen a tot l'alumnat a l'hora del pati a una "festeta" a l'espai de la taca de la planta baixa on llegeixen les denúncies, recorden el sentit de la taca i de la XAJI, ballen, comparteixen referents feministes, dinamitzen un taller, etc.
 - Escriuran un manifest tenint en compte el del moviment feminista i amb el suport del SEPC (Sindicant d'estudiants dels Països Catalans)
 - Es farà un passa classes per explicar que son les "festes" i explicar els motius i que volem aconseguir amb això. (posarem cartells i repartirem adhesius)
 - Dissenyen un cartell amb l'anunci de la "Festa XAJI" amb totes les dates durant el 2022 per afegir-lo a cada classe.

CLAUS TRANSFORMADORES

- Per una banda, la capacitat de trobar-se i compartir el procés comú que estan vivint ells i elles. També el fet de poder compartir les mateixes inquietuds i voluntat transformadora pròpia de les temàtiques que es tracten a la XAJI.
- Per una altra banda, que les joves són agents actives del procés de formació i de l'acció, esdevenint activistes per a la transformació social.
- **En definitiva, creativitat i xarxa.**

METODOLOGIES

Tot i que les temàtiques que es tracten són molt diverses i molts cops depenen de l'entitat que se'n faci càrrec, el denominador comú és utilitzar metodologies que parteixin de la vivència i que siguin actives, sortint de la unidireccional i entenent que el procés d'aprenentatge és mutu i ha de contemplar diverses formes i creativitat. **Es a dir, metodologies Participatives i creatives.**

ENFOCAMENT DE GÈNERE

El projecte de la **XAJI (Xarxa Activa de Jovent per la Igualtat)** té un enfocament de gènere, ja que les joves acaben esdevenint agents per la igualtat al seu entorn proper: aprenguin a identificar situacions de violència, entendre com funciona el sistema patriarcal, teixir aliances amb agents aliades i transformar en la mesura del que puguin el seu institut perquè sigui més igualitari. **Feminisme Interseccional.**

EL MÉS SIGNIFICATIU PER AL GRUP EN EL PROCÉS DE MOBILITZAR-NOS

El treball col·laboratiu, en xarxa, la capacitat transformadora i il·lusionant del jovent. El més significatiu per al grup és veure que no estan soles en la voluntat de canviar les coses cap a una societat més justa i igualitària. És a dir, conèixer agents amb els i les que teixir aliances.

ÉS UNA ACCIÓ DE REFERÈNCIA, PERQUÈ?

Es el jovent feminista qui dissenya i protagonitza les accions transformadores a partir de la seva creativitat i capacitat transformadora i de treball col·lectiu amb el suport de les persones adultes que participen al projecte XAJI (comunitat educativa, PUCVG, Gogara). Esdevenen agents transformadors millorant la realitat propera, mentre gaudeixen i creixen.

REPTES DE FUTUR

Treure més temps per posar en pràctica totes les idees sorgides pel desenvolupament de l'acció més enllà de la taca lila pintada inicialment, i estendre la proposta a altres XAJIs i centres educatius.

Joves actuant per deconstruir la concepció social i cultural de gènere

QUI SOM?

InteRed
per una educació transformadora

InteRed és una Organització No Governamental de Desenvolupament (ONGD) amb 30 anys d'experiència apostant per una educació transformadora, que generi

la participació activa i compromesa de les persones a favor de la justícia, l'equitat i la sostenibilitat social i ambiental. InteRed promou una educació per la ciutadania global, transformadora, com a Dret, però també com a mitjà per a la construcció de subjectes i societats més justes, on l'exclusió i les desigualtats de qualsevol classe es redueixin o desapareguin. Amb aquesta finalitat, treballem de la mà de col·lectius, entitats educatives i organitzacions diverses, tant a l'Estat com a diversos països i cultures, en el marc d'accions, projectes i programes.

ESPAI

Diferents Centres educatius i serveis de barri de Barcelona ciutat.

ÀMBIT

El desenvolupament del projecte inclou tots els àmbits: centres educatiu, acció comunitària de barri i accions en xarxa.

EL PROJECTE

Aquest projecte, a favor de la prevenció i erradicació de les violències masclistes, ha tingut com a objectiu promoure una ciutadania global compromesa amb un model de desenvolupament lliure de violències masclistes i amb l'equitat de gènere, i com a principals protagonistes, els i les joves. Ho hem fet aplicant la metodologia d'Aprenentatge servei, incorporant els enfocaments de Justícia Global i Drets Humans; Equitat de Gènere i Coeducació; Interculturalitat i Inclusió; Participació i Desenvolupament Sostenible. Un dels trets principals es la contribució a generar cohesió social al barri, on es vinculen les realitats de joves, gent gran i joves amb discapacitats, interconnectant llurs mons i vides, propiciant l'apropament, la relació i la generació de vincles entre col·lectius i realitats diverses.

QUI HA PROMOÏT L'ACCIÓ?

El projecte ha estat impulsat per **InteRed** en col·laboració amb els centres educatius i organitzacions de barri.

QUI S'HA IMPLICAT?

El projecte, s'ha realitzat durant el curs escolar 2018-2019. Ha donat cobertura a un total de 62 alumnes de 4t d'ESO (10; 5 nois i 5 noies) i 1r de Batxillerat (52, dels quals 28 noies i 24 nois), principals protagonistes de les accions. Assenyalar que aquest és el primer curs en què donem inici al procés amb l'alumnat de 1r de Batxillerat de l'IES La Sedeta i el segon amb el grup de 4t de l'ESO de La Salle Gràcia. El projecte també ha enfortit capacitats del professorat d'ambdós centres educatius, apropant-ho a la coeducació i a les violències masclistes, rebent una formació de 2 hores en dues sessions. És significatiu que, a La Salle

Gràcia, s'hagi incorporat pràcticament tot el professorat a la jornada de formació, senyal d'un compromís de centre que any rere any es va consolidant. També ho és el fort grau d'implicació de les professores de l'IES La Sedeta, conscients de constituir un grup pilot i motor que amb entusiasme ha acompanyat tot el procés durant tot el curs.

VÍDEO

Jóvenes actuando para
deconstruir la concepción social y
cultural de género

UNA PINZELLADA DEL PROCÉS DE MOBILITZACIÓ DELS I LES JOVES

Aquest ApS ha tingut com a referent més proper a Catalunya, l'ApS al Barri Congrés Indians, amb l'Escola Arrels, els Casals de Gent Gran del barri i l'escola d'educació especial Sants Innocents, amb una trajectòria de 5 anys desenvolupant projectes anuals amb l'alumnat de 4t d'ESO, sent un dels trets principals la contribució a generar cohesió social al barri, on es vinculen les realitats de joves, gent gran i joves amb discapacitats, interconnectant llurs mons i vides, propiciant l'apropament, la relació i la generació de vincles entre col·lectius i realitats diverses. Una mostra de reconeixement i repercussió és el fet que aquest projecte d'ApS va ser premiat a l'any 2016 com a millor projecte de transformació social en els Premis Garci, atorgats a iniciatives juvenils del Districte Sant Andreu.

CLAUS TRANSFORMADORES

- **InteRed** aposta per **la joventut i la seva participació social** constitueix una dimensió clau de la inclusió de la joventut en la societat, on expressar possibilitats i desitjos. Considerem que els i les joves són protagonistes principals i agents claus en la transformació social; d'aquí que els processos d'apoderament juvenil orientats a sensibilització, formació i mobilització social constitueixen la nostra aposta.
- **La vulneració de drets de les dones és una realitat que pren molts rostres, causa de desigualtats i d'opressions en molts àmbits.** La manifestació i exercici de múltiples formes de violències masclistes, una de les conseqüències més greus sobre les dones, convertint-se en una necessitat social no resolta de la qual els i les joves no es troben al marge.

METODOLOGIES

Les metodologies proposades per InteRed s'enriqueixen amb la perspectiva de Justícia Global i l'**aprenentatge vivencial i significatiu** a través de tècniques amb arrels a la ludo-pedagogia, l'art, el moviment corporal o l'educació popular; totes incorporen emocions i sentiments, **trencant amb el model clàssic d'ensenyament unidireccional** basat en la transmissió de coneixement racional de docent a alumnat, donant peu a **relacions més horitzontals i significatives**; tot, contribuint als **processos d'apoderament**, on les relacions i el grup són claus.

No es tracta només de transmetre continguts; es tracta de **qüestionar críticament** el sistema i apostar per una **educació transformadora** que es vagi incorporant a les aules i polítiques dels centres i que doni, com a resultat a mig i llarg termini, **uns i unes joves apoderades, compromeses amb sensibilitzar, formar i participar d'accions orientades a la mobilització social més enllà de les seves comunitats educatives.**

ENFOCAMENT DE GÈNERE

Incorporar la perspectiva de gènere i eines per identificar, prevenir i erradicar les violències masclistes, és encara una necessitat i tot un repte, així com un procés a mig i llarg termini, que requereix acompanyament i un programa formatiu adequat, i que sovint troba resistències i dificultats per implantar-se, requerint que ens mirem i qüestionem a nosaltres mateixos/as com a referents i que qüestionem el sistema educatiu i, més enllà, el social, que precisa temps i condicions per anar-se assumint i assimilant.

EL MÉS SIGNIFICATIU PER AL GRUP

- Els i les joves van observar actituds força diferenciades davant les violències masclistes, respecte a la participació entre les noies, més sensibilitzades i els nois.
- L'ApS ha resultat una metodologia que estimula la creativitat i el compromís personal i grupal. Els i les joves han desenvolupat serveis adquirint eines, dinàmiques i propostes creatives, amb la música, els mems, experiments socials o activitats de reflexió que mostren un grau de compromís i d'assumpció del seu rol com a agents transformadors.
- Els i les joves han identificat com una necessitat generar canvis en l'imaginari col·lectiu de la població i en el seu comportament.
- Aquest procés, contribueix a l'apoderament dels i les joves participants de l'ApS. En aquest sentit, podem dir que hem donat impuls a generar autoestima i compromís personal entre l'alumnat vers posicionaments feministes i per la igualtat.
- La metodologia proposada, s'ha connectat a la realitat dels i de les joves, partint de les seves pròpies inquietuds, interessos i preocupacions permet generar aprenentatges significatius, així com desenvolupar i/o enfortir un conjunt de dimensions, competències i capacitats vinculades al currículum educatiu.
- Es important incentivar i aprofundir els vincles i lligam amb els Centres Cívics i els Punts Joves, des de l'inici de curs.
- L'estructura de les sessions que permet combinar teoria i pràctica, es considera la més adequada.
- Incentivar les relacions horitzontals i les dinàmiques de grup, diferenciant així l'espai del projecte de la dinàmica formal de classe.

ÉS UNA ACCIÓ DE REFERÈNCIA, PERQUÈ?

Amb aquestes accions de servei, els i les joves han pogut desenvolupar i/o enfortir capacitats de la dimensió **d'aprendre a fer**, assolint competències de l'àmbit instrumental i capacitats comunicatives i de diàleg; també de la dimensió **d'aprendre a ser**, en l'àmbit de competències personals i d'assolir capacitats de la mateixa autoestima positiva, de la identificació i expressió d'emocions i de la construcció d'identitats reconeixent la dignitat i valor de les persones.

També ha permès un treball de la dimensió **d'aprendre a conviure**, per assolir competències socials i capacitats de comunicar i col·laborar amb altres, i per últim, de la dimensió **d'aprendre a transformar**, competències ciutadanes que han permès assolir capacitats solidàries, cooperatives i crítiques davant situacions de discriminació per motiu de gènere, de comprometre's en accions concretes amb motivació i optimisme i d'imaginar i realitzar accions orientades al bé comú en el seu grup d'iguals i el seu centre educatiu.

REPTES DE FUTUR

Les propostes i aspectes a millorar que hem identificat incideixen en els tres àmbits que defineixen un centre educatiu transformador.

- **Cultura del centre**, que recull aspectes en referència als principis, missió i valors, com Justícia Global i Drets Humans, equitat de gènere i coeducació i participació.
- **Claus pedagògiques y metodologies transformadores**, que fa referència a l'aprenentatge socioemocional, l'aprenentatge significatiu experiencial, les metodologies crítiques, reflexives i col·laboratives, la incidència i l'avaluació que genera aprenentatges, i
- **Polítiques del centre**, en tants aspectes que incideixen en la planificació i organització de futures accions.

Experiència de treball de la Confederación Nacional de Mujeres del Campo - CONAMUCA amb els i les joves de República Dominicana

Cuidant vides: Pel dret de les dones, joves i les nenes a una vida lliure de violències, incidint en la prevenció des de l'àmbit educatiu i comunitari per a la reducció de la violència basada en gènere i la prevalença de l'embaràs adolescent, a República Dominicana.

QUI SOM?

Confederación Nacional de Mujeres del Campo – CONAMUCA. Treballa pels drets de les dones pageses i radicalitzades, incloent la prevenció de la violència de gènere (VdG). Ha impulsat campanyes de comunicació amb l'objectiu de promoure el diàleg i la sensibilització dels i les joves sobre els imaginaris culturals que justifiquen la violència masclista. Des de fa més de deu anys impulsa una escola de formació de lideresses per a la promoció de polítiques públiques que promoguin els drets de les dones.

ESPAI

Activisme juvenil per a la promoció de la igualtat de gènere, liderat directament per les i els joves dels municipis de Nigua, Yaguate i San Cristóbal (República Dominicana). Van participar joves de sis comunitats d'aquests municipis.

ÀMBIT

Centres educatius, comunitat i municipis.

EL PROJECTE

Aquesta **proposta contribueix a l'exercici del dret a una vida lliure de violència de nenes, joves i dones adultes** i té com a objectiu específic incidir des de la prevenció per a reduir la violència basada en gènere (VBG) i disminuir la prevalença de l'embaràs no desitjat en l'adolescència (EA), treballant en l'àmbit educatiu, comunitari i municipal, des dels enfocaments coeducatiu i afectiu-sexual. En aquests tres àmbits, l'estratègia instal·la capacitats en actors clau per a la conscienciació i desnaturalització de les diferents formes de violència basada en gènere (VBG) i les causes de l'embaràs en l'adolescència (EA) i per a l'enfortiment dels mecanismes per a la seva prevenció i abordatge. L'estratègia s'ha adequat a les particularitats de cada àmbit i s'enforteix amb el component d'incidència i mobilització social.

QUI HA PROMOGUT L'ACCIÓ?

Aquest treball és part d'un conveni acompanyat per **InteRed** i impulsat per la **Confederación Nacional de Mujeres del Campo - CONAMUCA, Centro Cultural Poveda, Centro de Solidaridad para el Desarrollo de la Mujer - CE-MUJER** i **Centro de Planificación y Acción Ecuménica - CEPAE**.

QUI S'HA IMPLICAT?

En aquest procés han participat dones i homes joves amb una base de treball en les comunitats. Malgrat que des de **CONAMUCA** la seva base de militància són les dones, es va crear un espai per al treball amb joventuts que des de les seves vivències van aportar i aporten als lineaments de l'organització.

VÍDEOS

Derechos de las mujeres - Grupo
de jóvenes CONAMUCA. Rep
Dominicana

Confederación Nacional
de Mujeres Campesinas
(CONAMUCA) Rep. Dominicana

UNA PINZELLADA DEL PROCÉS DE MOBILITZACIÓ DELS I LES JOVES

L'acció d'activisme i mobilització va tenir una durada de sis mesos. Dins de la intervenció es va treballar per a enfortir el lideratge de les i els joves i es van anar vinculant als espais de mobilització comunitària, com la marxa verda, el dia internacional de l'erradicació de totes les formes de violència contra les dones, accions diverses sobre la mateixa temàtica, etc. En totes aquestes activitats eren els i les joves els qui assumien la responsabilitat de les convocatòries, mobilitzant una guagua (autobús) de més de 25 joves, entre els 14 i els 30 anys (gairebé sempre la majoria eren dones). En total van participar més de 150 joves de 6 comunitats: dones, homes i dissidents sexuals.

CLAUS TRANSFORMADORES

Formació de parells pensada i executada per les i els joves. Tenir un espai de llibertat per a les i els joves per a crear, dissenyar i proposar com treballar en la desconstrucció dels imaginaris socials i la seva vinculació amb la violència en la joventut.

METODOLOGIES

Desenvolupar un treball amb joves deixant de costat l'adulcentrisme i abordar els processos formatius des d'un enfocament i perspectiva juvenil. Abordar la formació des d'un enfocament popular partint d'un espai d'aprenentatge i desaprenentatge. Procés de multiplicació de coneixements.

ENFOCAMENT DE GÈNERE

CONAMUCA impulsa la construcció d'un model de societat basat en l'equitat i que trenqui amb la discriminació social, econòmica, política i cultural que pateixen les dones dominicanes, especialment les dones del camp.

EL MÉS SIGNIFICATIU PER AL GRUP

La capacitat de convocatòria que van tenir, aconseguint una gran mobilització de joves i adults; la logística de les convocatòries va ser enterament assumida per les i els joves; la participació d'un dels grups culturals que es van formar en marc d'aquest projecte es va presentar amb la cançó "reinicialitza't, parem la Violència contra les dones". Els i les joves van fer les seves pròpies aliances: amb escoles, amb juntes veïnals, amb esglésies, la qual cosa dona sostenibilitat a futur, mes enllà del projecte.

ÉS UNA ACCIÓ DE REFERÈNCIA, PERQUÈ?

La participació massiva dels i les joves en espais públics, comunitaris i d'incidència política. Encara que des de l'organització hi havien dones joves assumint representació pública, les activitats van ser de gran impacte i la visita a institucions de l'Estat amb veus més joves parlant d'imaginari que justifiquen la violència, de com es percep la violència des del camp, d'estratègies creatives per a treballar amb joves i que es fa des de les comunitats per a promoure la igualtat.

REPTES DE FUTUR

- Continuar **desconstruint la idealització** que els roba espai a les i els joves “els joves són el futur”,
- la **promoció d'espais menys adultocèntrics** on les i els joves puguin desenvolupar-se,
- **continuar enfortint els espais de lluita i resistència** per a poder incidir de manera conscient i en llibertat i
- **continuar generant espais de formació** donant resposta al fet que els temps van canviant i els interessos de les i els joves també.

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), amb càrrec del programa "Joves mobilitzats per una vida lliure de violències masclistes" amb número d'expedient ACC029/19/00012. La primera edició es va realitzar amb el suport de l'Agència Espanyola de Cooperació (AECID).

AUTORIA:

ORGANITZACIONS COL·LABORADORES:

UNA INICIATIVA DE:

FINANÇAT PER:

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya